

მ. გიულმაამდოვი
M. Gülməmmədov

**ქართულ-აზერბაიჯანული
საკითხავი წიგნი
Gürcüçə-azərbaycanca
oxu kitabı**

(დამხმარე საკითხავი მასალა ქართული ენის
შემსწავლელთათვის)

(Gürcü dilini öyrənənlər üçün yardımçı vəsait)

მეცნიერებათა აკადემიის ფონდი
გამომცემლობა „ინტელექტი“
თბილისი
1998

რედაქტორები: პროფ. მ. ჩინჩალაძე,
დოც. ა. მუსაევი
რეცენზენტები: პროფ. ვ. ჰაჯიევი,
დოც. მ. რეხვიაშვილი

Redaktorlar: prof. M. Çinçaladze
dos. A. Musayev
Resenzentlər: prof. V. Hacıyev
dos. M. Rexviaşvili

შემდგენლისაგან

წინამდებარე წიგნი წარმოადგენს საკითხავი ტექსტების კრებულს, რომელიც გაშიზნულია საქართველოს ზოგადსაგანმანათლებლო აზერბაიჯანული სკოლების, აგრეთვე აზერბაიჯანში ქართული სკოლების მოსწავლეების, სტუდენტების, მოსახლეობის ფართო ფენების, ქართული ენის შემსწავლელთა დასახმარებლად.

წიგნში წარმოდგენილი მასალის გამოყენება შეუძლია მას, ვინც იცის ქართული ანბანი და ფლობს ზეპირი მეტყველების ელემენტარულ ჩვევებს.

სხვადასხვა წყაროებიდან მოკრებილი მასალების და ავტორის მიერ შედგენილი ტექსტების გაცნობის შედეგად წიგნი მკითხველს დაეხმარება გაიმდიდროს ქართული ენის ლექსიკის მარაგი. ამ წიგნის ტექსტების გარკვეული ნაწილი აღებულია დიდი ქართველი პედაგოგის იაკობ გოგებაშვილის წიგნებიდან.

ქართული ენის შესწავლის გასაიოლებლად მოცემულია ცალკეულ ტექსტების თარგმანი აზერბაიჯანულ ენაზე.

ეს წიგნი ამგვარი ნაშრომის შექმნის პირველი ცდაა, ამდენად დაზღვეული ვერ იქნება უზუსტობებისაგან. ყოველ შენიშვნას ავტორი გათვალისწინებს მომავალ გამოცემაში.

Müəllifdən

Sizə təqdim olunmuş bu kitab respublikada dövlət dili olan gürcü dilini öyrənənlər üçün yardımçı vəsait olub gürcü əlifbasını və adi gürcü sözlərini bilənlərə praktiki olaraq bu işdə yardım göstərə bilər.

Kitabdakı mətnlərin şagirdlərin yaş xüsusiyyəti və tələbələrin bilik səviyyəsi nəzərə alınmaqla seçilib azərbaycanca tərcümə edilməsi gürcü dilinin öyrənilməsi işini xeyli asanlaşdıracaqdır. Bu vəsait Azərbaycandakı gürcü məktəblərində də Azərbaycan dilinin tədris edilməsi işində öz müsbət rolunu oynaya bilər.

Müəllif həcmcə xırda yazılar tərtib etmiş, Y. Qoqebaşvili, Sulxan-Saba və başqa gürcü yazıçı və şairlərin xırda hekayə və şe'rlərini nümunə gətirmişdir.

Bu kitab ilk təcrübə olduğu üçün, heç şübhəsiz, səhvlərdən xali deyildir.

Müəllif şizin hər bir göstəriş və təklifinizi böyük məmnuniyyətlə qəbul edib, gələcəkdə tərtib edəcək kitablarda nəzərə alacaqdır.

ხალხს აბრეშუმი ჭირდება. სკოლამ ათი გრამი პარკის მური მიიღო. აბრეშუმის ჭიამ ორმოც დღეში პარკი დაახვია. უხვი მოსავალი მივიღეთ.

Xalqa ipək lazımdır. Məktəbimiz on qram barama toxumu götürdü. İpəkqurdu qırx gün ərzində barama sarıdı. Bol məhsul aldıq.

ბ

ზაფხული დადგა. საზაფხულო არდადეგები დაიწყო. ბავშვები ისვენებენ. ბადრის თევზაობა უყვარს. მან ბადე იყიდა. ჩვენ სათევზაოდ წავედით. ბევრი თევზი დავიჭირეთ. ამის შემდეგ დასასვენებელ ბანაკს ვესტუმრეთ. მივედით ბავშვებთან, რომლებიც მდინარესთან თამაშობდნენ. მათთან ერთად თბილ წყალში ვიბანავით.

Yay gəldi. Yay tə'tilləri başlandı. Uşaqlar istirahətə çıxdılar. Badri balıq ovunu çox sevir. O, tor aldı. Biz balıq tutmağa getdik. Çoxlu balıq tutduq. Bundan sonra istirahət düşərgəsinə qonaq getdik. Çayın kənarında oynayan uşaqların yanına yollandıq. Onlarla birlikdə isti suda çimdik.

გ

გიგლა შეგნებული ბავშვია. მამამ იგი წიგნის მაღაზიაში გაგზავნა. გიგლამ დაეალება პირნათლად შეასრულა. მან წიგნი იყიდა და მამას გადასცა.

Qıqla qanacaqılı oğlandır. Atası onu kitab mağazasına göndərirdi. Qıqla tapşırığı üzünə yerinə yetirdi. O, kitab alıb atasına verdi.

დ

ჩემი და ავად გახდა. დედას არ დაუჯერა და ავადმყოფი სკოლაში წავიდა. სკოლის ექიმმა მას წამალი დაუნიშნა და შინ დააბრუნა.

Bacım xəstələndi. O, anama qulaq asmayıb, xəstə-xəstə məktəbə getdi. Məktəbin həkimi bacıma dərman yazıb, onu evə qayıtardı.

2

ელიკო ენდისთან მეგობრობს. მათ ორ ზეს შორის ჰამაკი გააბეს და ქანაობა დაიწყეს.

Eliko Endi ilə dostluq edir. Onlar iki ağac arasında yelləncək asıb yellənməyə başladılar.

3

ვანო, ვაჰიდა და ვალიკო მეოთხე კლასში სწავლობენ. ისინი ხშირად ვენახში მუშაობენ. რთველში ერთმანეთს ეხმარებიან.

Vano, Vahid və Valiko üçüncü sınıfta oxuyurlar. Onlar tez-tez üzüm bağında işləyirlər. Üzüm yığımında bir-birinə kömək edirlər.

თ

თინამ თამამს სათითო დაუბრუნა. ეს სათითო ბებიასი იყო.

Tina Tamamın üsküyünü özünə qaytardı. Bu üskük onun nənəsinin idi.

ი

ია ია. ია ყვავილია. ილომ ინგამ და იზომ ია დაკრიფეს.

Bu, bənövşədir. Bənövşə güldür. İlo, İna və İzo bənövşə yığdılar.

ზ

ია ლამაზი და მშვენიერია. გაზაფხულზე ლურჯი ია იზრდება. ზეზვა, ზურაბი, ზეინაბი და ზემფირა იების საკრეფად ერთად მიდიან ტყეში და იების კონებით ბრუნდებიან.

Bənövşə gözəl və qəşəngdir. Yazda göy bənövşə çıxır. Zezva, Zurabi, Zeynəb və Zenfira birlikdə meşəyə bənövşə yığmağa gedir və bənövşə dəstələri ilə geri qayıdırlar.

კ

კაკლის ხე დიდი და მაღალია. შემოდგომაზე კაკლის ბერტყვა ძნელდება. წვიმების შემდეგ კაკალი თვითონ სკვივა.

Qoz ağacı böyük və ucadır. Payızda qozcırpma işi çətinləşir. Yağışlardan sonra qoz özü tökülür.

ლ

დედამ ლავაში გამოაცხო. მან ბავშვები მიიპატიჟა. ბავშვებმა ყველი და ლავაში ლაზათიანად მიირთვეს და პატარა ლეკვსაც გადაუგდეს. ლეკვმა ლოლნა დაუწყო.

Anam lavaş bişirdi. O, uşaqları lavaşa qonaq etdi. Uşaqlar pendir-lavaşı ləzzətlə yedilər və kiçik küçüyə də atdılar. Küçük lavaşı çətinliklə çeynəməyə başladı.

მ

მახათი და ნემსი ოჯახში საჭირო ნივთებია. მახათით ტომრებს კერავენ, ნემსით კი – ტანსაცმელს.

Biz və iynə ailədə lazım gələn əşyalardır. Bizlə kisələr tikirlər, iynə ilə isə paltar.

ნ

ნინო, ნანა და ნოდარი გალის რაიონში ცხოვრობენ. მათ ლიმონის, მანდარინისა და ფორთოხლის ბაღები აქვთ. ამ ბაღს ნაწილობრივ ისინიც უვლიან. ბავშვებს ფორთოხალი უყვართ.

Nino, Nana və Nodari Qali rayonunda yaşayırlar. Onların limon, naringi və portaqal bağı vardır. Bu bağa qismən onlar da xidmət edirlər. Portaqal uşaqların xoşuna gəlir.

ო

ოთარი, ომარი და ოლია თერთმეტ საათზე თეატრში მიდიან. მსახიობები დღეს საბავშვო პიესას ითამაშებენ.

Otari, Omari və Olya saat 11-də teatra gedirlər. Bu gün artistlər uşaq pyesini oynayacaqlar.

პ

პაპა ჩემი და პაულე პაპა მეგობრები არიან. მათ პაპიდა ემსახურება. პაპის პაპაც ცოცხალია. იგი ასი წლისაა. პაპები პატარა შვილიშვილებს ეთამაშებიან და უხარიათ.

Babam və Pavle baba dostdurlar. Onlara babamın bacısı qulluq edir. Babamın babası da sağdır. O yüz yaşındadır. Babalar balaca nəticələri ilə oynayır və sevinirlər.

ჟ

გაზაფხული რომ ღვება, ბელურების ჟივჟივი მთელ ეზოს მოედება ხოლმე. ისინი მაყვალას ეზოში და ბაღში ხეხილს ჟივჟივით გარს ეხვევიან. მაყვალა ბაღს ყარაულობს.

ჟუჟუნა წვიმის დროს ბელურები იმალებიან.

Yaz gələndə sərçələrin civiltisi bütün həyəti bürüyür. Onlar Makvalanın həyatindəki və bağındakı meyvə ağaclarına civilti ilə basqın edirlər. Makvala ağaclara gözətçilik edir.

Narın yağış başlayanda sərçələr gizlənilər.

რ

რეზო, რაჰიმი და რენა ერთ ეზოში ცხოვრობენ. ისინი მეგობრები არიან. ბავშვები 1 სექტემბერს ელოდებიან, დაღვა ის დღეც და ისინი დილაადრიან სკოლისკენ გაეშურნენ.

Rezo, Rəhim və Rə'nə bir həyətdə yaşayırlar. Onlar dostdu-rlar. Uşaqlar sentyabrın 1-ni gözləyirdilər. Həmin gün də gəlib çatdı və onlar səhər erkən səs-küylə məktəbə yollandılar.

ს

სონა, სოსო, სერგო და საბირა ბოლნისის რაიონში ცხოვრობენ. ისინი ერთ სკოლაში სწავლობენ.

ბავშვებმა სასიკეთო საქმე გააკეთეს. დილით სკოლაში რომ მიდ-იოდნენ, ბაღში შესული ძროხები დაინახეს. ბავშვებმა ძროხები გამორეკეს, მერე სკოლისაკენ გაეშურნენ. მასწავლებელმა მათ დაგვიანება აპატია.

Sona, Soso, Serqo və Sabir Bolnisi rayonunda yaşayırlar. Onlar bir məktəbdə oxuyurlar.

Uşaqlar xeyirxah iş gördülər. Səhər məktəbə gedəndə bağa girmiş inəklər gördülər. Uşaqları nəkləri oradan çıxarıb məktəbə yollandılar. Müəllim onların gecikmələrini bağışladı.

ტ

ტატომ ტყიდან ტყემლის ნერგი მოიტანა და ეზოში დარგა. ტყემა-ლი მჟავეა. დედა ტყემალს ხარშავს და ტყემლის გემრიელ საწებელას ამზადებს. იგი ყველას უყვარს.

Tato meşədən cır alça tingi gətirib həyətdə basdırdı. Cır alça

turşdur. Anam çir alçanı bişirib, ondan dadlı satsebela hazırlayır. O, hamının xoşuna gəlir.

უ

დედამ თეას უთო გააცხელებინა და თავისი კაბა დააუთოებინა. უთო თეთრ კაბაზე მსუბუქად მისრიალებდა.

Ana Teaya ütünü qızdırtdırıb ona öz köynəyini ütülətdirdi. Ütü ağ köynəkdə yüngül-yüngül sürüşürdü.

ფ

ფატიმას ძმა ფაიფურის ფაბრიკაში მუშაობს. მისი დამზადებული ფაიფურის ჭურჭელი ყველას მოსწონს. კარგი ფაიფურის ჭურჭელი ძვირად ფასობს.

Fatimanın qardaşı çini qablar fabrikində işləyir. Onun hazırladığı çini qablar hamının xoşuna gəlir. Yaxşı çini qablar baha qiymətə gedir.

ქ

ქორი მტაცებელი და ქურდი ფრინველია, იგი ხშირად ესხმის თავს ქათმებს და იტაცებს წიწილებს. ცაში ქორი რომ გამოჩნდება, კრუხები წიწილებს უძახიან და ერთ ადგილას აქურჩებენ. კრუხს ხშირად უხდება ქორთან ბრძოლა.

Qırğı yırtıcı və oğru quşdur, o, tez-tez toyuqlara hücum edib cücə aparır. Qırğı havada görünən kimi kürt toyuqlar cücələri səsləyib bir yerə yığırlar. Tez-tez kürt toyuq qırğı ilə tutaşmalı olur.

ღ

გოგიმ ოთახის კარი ღია დატოვა. მეზობლის ძალღიღინიდან გადმოხტა და შინ შევიდა. მან რძე დაღვარა და ძვლების ღრღინა დაიწყო. ამ ღრღინაზე და სახლში შევიდა. ძალღიღინი მას ღრენა დაუწყო. ძალღიღინიდან გააგდეს.

Qoqi otağın qapısını açıq qoydu. Qonşunun iti çəpərdən atılıb içəri girdi. O, süd qabını aşırdı, sümük gəmirməyə başladı. Bu vaxt anam evə girdi. İt ona mırıldanmağa başladı. İti evdən qovdular.

ყ

ყარყატი ფრინველია. ყარყატები ტბაში რომ გროვდებიან, ყრანტალს იწყებენ. ამ დროს ბაყაყების ყიყინი წყდება. ისინი წყალში იმალებიან. ძალიან უყვარს ყარყატს ბაყაყის ჭამა. ისინი ბაყაყებს იჭერენ და ყლაპავენ.

Hacileylək qaşdur. Bataqlığa yığılanda onların qarılıtı başbanır. Bu vaxt qurbagaların qurultusu kəsilir. Onlar suda gizlənilər. Qurbaganı yemək hacileyləyin çox xoşuna gəlir. Onlar qurbaganı tutub udurlar.

ჩ

ღაღამღა. ჩიტებმა ღაიბუღეს. კოღაღას კაკუნიც მიწყდა. სიჩუმე ჩამოყარღა, მაგრამ ტურების ჩხვიღი არღვეღდა ამ სიჩუმეს. ცოტა ხნის შემღევ ტურებიც მიფუჩღნენ.

Axşam düşdü. Quşlar yuvalarına çəkildilər. Ağacdələnin taq-qılıtı da kəsildi. Sükut çökdü, lakin bu sükutu çaqqalların ulaşması pozurdu. Bir azdan çaqqallar da susdular.

შ

შოშიები ზამთარში შშივრები რჩებოღნენ. შიომ და შოთამ მათი კვება იყისრეს. შავი შოშიები ბავშვებს მიეჩვიენენ. შოშიები მათ მოწოდებულ საჭმელს ჭამენ.

Qaratoyuqlar qışda ac qalırdılar. Şio və Sota onları yedirməyi öhdələrinə aldılar. Qaratoyuqlar uşaqlara öyrəşdilər. Qaratoyuqlar onların əlindən yem yeyirlər.

ც

ციღლა ბაკურიღნელია. ზამთარში იქ ციღვა. ბევრი თოვლი მოღის. ციღლას და გივის ზამთარში ციღით სრიღლი უყვართ. მათ ციღით სრიღლისის შეჯიბრებაში მიიღეს მონაწიღეობა. ციღლამ მეზუთე, ზოლო გივიმ მეშვიღე აღგიღი ღაიკავა.

Tsiala bakurianilidir. Qışda orada soyuq olur. Çoxlu qar yağır. Tsiala və Qivi qışda konkı sürməyi çox sevirilər. Onlar konkidə sürüşənlərin yarısında iştirak etdilər. Tsiala beşinci, Qivi isə yeddinci yerləri tutdular.

ძ

ძია მერაბმა თავისი ვაჟის ძიძას დაუძახა. ძიძამ და მერაბმა თუთა დაარხიეს, ბაეშეებმა ტკბილი თუთა ჭამეს.

Merabi əmi uşağının dayəsi Abesalomu çağırdı. Dayə və Merabi tut silkələdilər. Uşaqlar şirin tut yedilər.

წ

წაბლი ტყეში ხარობს. იგი შემოდგომაზე შემოდის. როდესაც წაბლის ნაყოფი გამოინასკეება, ზღარბს ჰგავს, ეკლებშია დამალული. ხიდან რომ ვარდება, ბუბგი სკდება და წაბლის ნაყოფი მიწაზე იფანტება.

Şabalıd meşədə bitir. O, payızda yetişir. Tikanlı qoza açılmayınca o, kirpini andırır, tikanla örtülü olur. Ağacdən düşəndə tikanlı qoza partlayıb şabalıd yerə yayılır.

ჭ

ჭიქა ჭურჭელია. ჭერამი ხილია. ჭინჭარი მცენარეა. ჭრიჭინა მწერი, „დაჭრიჭინობდა, დახტოდა ჭრიჭინობელა პატარა“.

Stəkan qabdır. Ərik meyvədir. Gicirtkən bitkidir. Cırcırama həşəratdır.

Atılıb-düşür, cır-cır cırıldayır bapbalaca cırcıramacıq.

ხ

თხის ხორცი გემრიელია. მამამ ოთხი თხა იყიდა. თხები მინდორში მიდიან და უკან თვითონვე ბრუნდებიან.

Keçi əti dadlıdır. Atam dörd keçi aldı. Keçilər özləri çölə gedir, özləri də evə qayıdırlar.

ჯ

ლაგოდეხის ნაკრძალში ჯიხვი ბევრია. ჯიხვის ჯოგი ზამთარში მთის კალთებზე ეშვება. ზაფხულს კლდე-ღრეში ატარებენ. ჯიხვს გემრიელი ხორცი აქვს.

Laqodexi Dövlət Qorugunda dağ keçisi çoxdur. Keçi sürüsü qışda dağ ətəklərinə enir. Yay qayalarpələrdə keçirir.

Dağ keçisinin dadlı əti olur.

სკოლამ ნახევარი ჰექტარი ნაკვეთი აიღო. ბავშვებმა სიმინდის ახალი ჰიბრიდი დათესეს და კარგი მოსავალი მიიღეს. ამას ხელი შეუწყო სასარგებლო ჰავამ.

– ამ ჯიშს ეს ჰავა სჭირდება, – თქვა აგრონომმა.

Məktəb yarım hektar torpaq sahəsi götürdü. Uşaqlar qərgüdalının yeni hibrid növünü səpdilər. Onlar yaxşı məhsul götürdülər. Buna əlverişli iqlim şərait yaratdı. Aqronom dedi:

– Bu növə belə iqlim lazımdır.

ალი და ლეილა

მე ალი მქვია. მეოთხე კლასში ვსწავლობ. ეს კი ლეილაა. ჩემი გვარია მამედოვი, ლეილა კი ალიევაა. მე ბიჭი ვარ, ის კი გოგოა. ლეილაც მეოთხე კლასშია. ჩვენ მოწაფეები ვართ.

კითხვები:

რა მქვია ბიჭს?

გოგონას რა მქვია?

რომელ კლასში სწავლობენ ისინი?

ვინ არიან ისინი?

Əli və Leyla

Mənim adım Əlidir. Dördüncü sinifdə oxuyuram. Bu isə Leyladır. Mənim fəmiliam Məmmədovdur, Leyla isə Əliyevadır. Mən oğlan, o isə qızıdır. Leyla da dördüncü sinifdədir. Biz şagirdlərək.

ჩვენი კლასი

ჩვენი საკლასო ოთახი დიდი და ნათელია. მასში დგას მერხები, სკამი და მაგიდა, კედელზე დაფა ჰკიდია.

კითხვები:

როგორია საკლასო ოთახი?

რა დგას კლასში?

რა ჰკიდია კედელზე?

Бизим синиф

Бизим синиф отағımız бөүк və ışıқlıdır. Орда partalar, стул və masa қойулmuşдур, divardan yazı lövhəsi asılmışдар.

გაკვეთილება

ჩვენ, მეოთხეკლასელებს, დღეში ოთხი-ხუთი გაკვეთილი გვითარდება. მშობლიური ენა ყოველდღე ისწავლება, ხოლო მათემატიკა — დღეგამოშვებით. ქართულ ენაში კვირაში სამი გაკვეთილი ტარდება. რუსული ენის გაკვეთილი კვირაში ორჯერ გვაქვს.

კითხვები:

დღეში რამდენი გაკვეთილი გაქვთ?

რამდენჯერ ისწავლება მშობლიური ენა კვირაში?

მათემატიკაში რამდენი გაკვეთილი ტარდება?

1 რუსული ენის გაკვეთილი კვირაში რამდენჯერაა ქართული ენა?

Dərslər

Biz dördüncü siniflilərin gündə dörd-beş dərsi olur. Ana dili hər gün, riyaziyyat isə günəşırı öyrədilir. Həftədə üç gürcü dili dərsi keçilir. Rus dili dərsi həftədə iki dəfə olur.

სახსრავლო ნივთები

ეს სახაზავია, ეს კი საშლელი. სკოლაში სახელმძღვანელოები მიმაქვს. წიგნები ჩანთაში მიწყვია. მე ფერადი ფანქრები მაქვს. მე პასტიანი კალმით ვწერ.

კითხვები:

ეს რა არის?

რა მიმაქვს სკოლაში მოწაფეს?

რაში აწყვია წიგნები?

რით წერს ის?

Dərs əşyaları

Bu, xətkəşdir. Bu isə pozandır. Məktəbə dərslilər aparırıq. Kitabları çantaya düzmüşəm. Mənim rəngli karandaşlarım var. Mən pastalı qələmlə yazıram.

სასკოლო ნივთიები

ეს ცარცია. ცარცით დაფაზე ვწერთ. ეს გლობუსია, ეს კი რუკაა. რუკაზე ნაჩვენებია დედამიწის კონტინენტები.

კარადაში ინახება სასწავლო რვეულები, მელნები და კალმისტრები. ხატვის გაკვეთილისთვის საღებავები და ფერადი ფანქრებიც კლასში ინახება.

კითხვები

ეს რა არის?

რისთვისაა ცარცი?

რა არის გლობუსი და რუკა?

რა ინახება კარადაში?

Məktəb əşyaları

Bu, təbəşirdir. Təbəşirlə lövhəyə yazırıq. Bu, qlobusdur, bu isə xəritədir. Xəritədə yer kürəsinin qitələri göstərilmişdir.

Şkafda dərs dəftəri, mürəkkəb və qələmlər saxlanılır. Rəsm dərsi üçün akvarel rənglər və rəngli karandaşlar da sinifdə saxlanılır.

ჩვენი სკოლა

ჩვენი სკოლა საშუალოა. აქ სამი დაწყებითი კლასია. პირველ კლასში 25 მოსწავლეა, მეორე კლასში 29 მოსწავლე სწავლობს, მესამე კლასში სულ 22 ბავშვია. აქედან 10 გოგონაა და 12 ბიჭი.

მასწავლებლებიდან ორი მამაკაცი და ერთი ქალია.

კითხვები:

როგორია თქვენი სკოლა?

რამდენი დაწყებითი კლასია სკოლაში?

რამდენი მოსწავლეა თითოეულ კლასში?

რამდენი მასწავლებელი გყავთ?

Bizim məktəb

Məktəbimiz orta məktəbdir. Burada üç ibtidai sinif var. Birinci sinifdə 25, ikinci sinifdə 29 şagird oxuyur, üçüncü sinifdə isə cəmi 22 uşaq vardır, bunların 10-u qız, 12-si isə oğlandır. Müəllimlərdən ikisi kişi, biri isə qadındır.

დილა

მე დილით ადრე ვდგები და ვვარჯიშობ. პირსა და ხელებს საპნით ვიბან. კბილებს ჯაგრისით ვიხეხავ. სახეს პირსახოცით ვიმშრალე. თმას სავარცხლით ვივარცხნი.

ესაუზმობ და მივდივარ სკოლაში.

კითხვები:

როდის დგება ბიჭი და რას აკეთებს?

სად მიდის იგი ამის შემდეგ?

Səhər

Mən səhər tezdən qalxıb məşq edirəm. Əl-üzümü sabunla yuyuram. Dişlərimi fırça ilə təmizləyirəm. Üzümü dəsmalla quruduram. Saçımı daraqla darayıram.

Səhər yeməyini yeyib məktəbə gedirəm.

სოფლის ეზო

მე სოფელში ვცხოვრობ. დიდი ეზო და კარგი ორსართულიანი სახლი გვაქვს. ეზოში სპეციალურად ფრინველებისათვის განკუთვნილ კუნჭულში იმყოფებიან ქათმები, გვერდით კი მოთავსებულნი არიან ინდაურები და იხვები. იწველის ორი ფური. ყოველ დილით ბოსლიდან გაგვაქვს ნეხვი. ჩემი და ბაპარა ფრინველებს უყრის საკენკს. ჭიშკართან წევს ძაღლი.

დილაადრიან მამალი ყივის და ყველას გვაღვიძებს.

კითხვები:

სად ვცხოვრობ მე?

როგორი ბინა გვაქვს?

ვინ რას აკეთებს ეზოში?

ვინ გვაღვიძებს დილაადრიან?

Kənd həyəti

Mən kənddə yaşayıram. Böyük həyətli, yaxşı ikimərtəbəli evimiz var. Həyətin quşlar üçün ayrılmış xüsusi bir bucağında toyuq saxlanılır, onun yanındakı qəfəsdə hind toyuqları və ördəklər bəslənilir. İki inəyimiz sağılır. Hər səhər tövlədən peyin çıxarılıq.

Bacım Bahar quşlara dən tökür. Alaqapının yanında it uzanıb.
Səhər tezdən xoruz banlayır və hamımızı oyadır.

ელშადა

მას ელშადა ჰქვია. იგი თორმეტი წლისაა. ელშადა მეხუთე კლასში სწავლობს. მას ჰყავს მამა, დედა და ორი ბებია. ის ჰიანინოზე მშვენიერად უკრავს, სკოლაში პირველი ადგილი უკავია. ელშადა კარგად სწავლობს.

კითხვები:

რა ჰქვია მას?

რამდენი წლისაა ელშადა?

ვინ ჰყავს ელშადას?

როგორი ბავშვია ელშადა?

Elşad

Onun adı Elşaddir. O on iki yaşındadır. Elşad beşinci sınıfta oxuyur. Onun atası, anası və iki nənəsi vardır. O, çox yaxşı pianino çalır. Məktəbdə birinci yeri tutur. Elşad yaxşı oxuyur.

ექსკურსიაზე

დილით ადრე გაეღვიძა ბექას. თვალები გაახილა. ბექა წამოჯდა საწოლზე და კედლის საათს შეხედა; რვა სრულდებოდა. კვირა დღე იყო. სკოლაში არ მიდიოდა, მაგრამ სამაგიეროდ ექსკურსიაზე მიეჩქარებოდა.

კითხვები:

როდის გაეღვიძა ბექას?

სად ეჩქარებოდა მას?

Ekskursiya

Beka yuxudan səhər tezdən oyandı. Gözlərini açdı. Beka yataqda oturdu və divar saatına baxdı, səkkiz olurdu. İstirahət günü idi. Məktəbə getmirdi, lakin ekskursiyaya tələsirdi.

სარეცხი

გიორგი და მისი და დედას ყოველთვის ეხმარებიან სარეცხის რეცხვაში. გიორგი შარვალს თოკზე კიდებს და გამშრალ თეთრეულს აგროვებს, და კი წინდებს რეცხავს. დედა აუთოებს ტანსაცმელს.

კითხვები:

რაში ეხმარებიან გიორგი და მისი და დედას?

რას აკეთებს დედა?

რას რეცხავს და?

რითაა დაკავებული დედა?

Paltar yumaq

Giorgi və onun bacısı həmişə analarına paltar yumaqda kömək edirər. Giorgi şalvarını ipə asır və qurmuş ağ paltarları yığır. Bacısı isə corab yuyur. Ana ütü ilə quru paltarları ütüləyir.

იაკობ გოგებაშვილი

იაკობ გოგებაშვილი დიდი ქართველი პედაგოგი და საბავშვო მწერალია. მან ბევრი საბავშვო მოთხრობა დაწერა.

იაკობ გოგებაშვილმა პატარებს „დედა ენა“ შეუდგინა. გარდა ამისა მან რუსული ენის სასწავლო სახელმძღვანელო შექმნა არარუსული სკოლებისათვის, რომლითაც ხელმძღვანელობდნენ ამიერკავკასიის ეროვნულ სკოლებში.

Yakob Qoqebaşvili

Yakob Qoqebaşvili böyük gürcü pedaqoqu və uşaq yazıçısıdır. O, çoxlu uşaq hekayəsi yazmışdır.

Yakob Qoqebaşvili balacalar üçün „Deda ena,, (Ana dili) tərtib etmişdir. Bundan başqa o, qeyri-rus məktəbləri üçün rus dili dərsliyini də buraxmışdır. Bu dərsliklə Zaqafqaziyanın milli məktəblərində dərs keçilirdi.

ბალაკტიონ ტაბიძე

წიგნი

უნდა აემალღეთ გარეთ,
უნდა განემტკიცდეთ შიგნით;
თუ საღმე წახვალ არედ –
მხოლოდ წიგნით და წიგნით!
მეგობარია, რომელს
ბადალი არ ჰყავს ქვეყნად –
წიგნი! წიგნი სურს მშრომელს!
ვიყოთ, ვიბღეროთ, შევქმნათ!

Qalaktion Tabidze

Kitab

Ucalsan da göylərə,
Mənim olsan daxilən,
Hara getsən, bil sənə
Kitabdır yol göstərən!
O bir dostdur əvəzsiz,
Tayı yoxdur dünyada.
Kitab – bilik sərvəti,
Kitab sahsilsiz ada.

Tərcümə edəni: N. Nəşibov

იაკობ გოგებაშვილის მიხედვით

ვანო და ჩიტნი

ერთხელ პატარა ვანომ ჩიტნი დაიჭირა და ხეზე თავდაყირა ჩამოჰკიდა. საწყალი ჩიტნი ძლიერ იტანჯებოდა, მაგრამ ვანოს არ ებრალებოდა. კეკემ დაინახა და გაუშვა.

ვანომ ღრიალი მორთო, მაგრამ არაეინ შეიბრალა, რატომ?

კითხვები:

რა დაიჭირა ვანომ?

რა უქნა მან ჩიტს?

რა ქნა კეკემ?

რა ქნა ვანომ?

რატომ არ შეიბრალეს ვანო?

Vano və quş

Bir dəfə balaca Vano quş tutub onu başasağı ağacdan asdı. Zavallı quş olduqca əzab çəkirdi. Lakin Vanonun ona yazığı gəlmirdi. Keke onu görüb buraxdı.

Vano bağırıtı ilə ağlamağa başladı, lakin heç kəsin ona yazığı gəlmədi. Niyə?

იაკობ გოგებაშვილის მიხედვით ტყე და მისი მშვენიერება

ტყე ქვეყნის მშვენებაა. სადაც ტყე არ არის, იქ ბუნება თითქოს მკვდარია.

ზაფხულობით ტყეს არაფერი შეედრება. ხეები შემოსილია ხშირი მწვანე ფოთლებით. ფოთლები ნიავის დროს საამურად შრიალებენ და სიცხის დროს გრილ ჩრდილს აყენებენ; ზოგი ხე ისე მალაა წასული, რომ თვალს ვერ შეუწვდენ; ზოგს ისე განივრად გაუშლია ტოტები, რომ მის ქვეშ რამდენიმე ოჯახი თავისუფლად დაბინავდება. ტყეს ამშვენებს დიდი წიფელი და სხვა ხეები.

კ ი თ ხ ვ ა :

როგორია ტყე ზაფხულობით?

Meşə və onun gözəlliyi

Meşə ölkənin ne'mətidir. Meşə olmayan yerdə təbiət elə bil ölüdür.

Yayda meşənin yerini heç nə verməz. Ağaclar sıx yaşıl yarpaqla örtülür. Meh əsən zaman yarpaqlar xoş səş salır və istidə sərin kölgə düşür; bə'zi ağaclar elə hündürdür ki, adam onun zirvəsini görə bilmir, bə'ziləri isə elə geniş budaqlı olur ki, altında bir neçə ailə yerləşə bilər. İri fısdıq ağacları və başqa ağaclar meşəyə gözəllik verir.

იაკობ გოგებაშვილის მიხედვით ირემი

ირემი ულამაზესი და უენებელი ცხოველია; მას მოხდენილი ტანი და მაღალი, ძლიერი ფეხები აქვს. ხარირემს ამშვენებს დატოტვილი რქები, რის გამოც მას ქორბუღას ეძახიან.

ირემი ბალახის მჭამელი ცხოველია. ის ჩვენი მთისა და ბარის ტყის მშვენებაა, მასზე ნადირობა აკრძალულია.

კითხვები:

როგორი ცხოველია ირემი?

რატომ არის მასზე ნადირობა აკრძალული?

Maral

Maral çox gözəl və zərərsiz heyvandır, onun yaraşıqlı qaməti, uzun və güclü ayaqları var. Şaxəli buynuzlar erkək marala yaraşlıq verir. Buna görə onu haçabuynuz adlandırırlar.

Maral ot yeyən heyvandır. O bizim dağ və çöllərimizin, meşələrimizin yaraşığıdır. Onu ovlamaq qadağandır.

შემოდგომა

შემოდგომის თვეები

შემოდგომის თვეებია: სექტემბერი, ოქტომბერი, ნოემბერი.

სექტემბრის პირველ სამ კვირას საგრძნობლად ცხელა.

სექტემბრის ბოლოს ბუნება ფერს იცვლის. ტყეში, ბაღში, პარკში ფოთოლი თანდათან ყვითლდება, ფრინველები თბილ ქვეყნებში მიფრინავენ.

ოქტომბერში მზიან დღეებს ხშირად ღრუბლიანი დღეები ცვლის; წვიმს, ქარი ქრის, ზოგიერთ ხესა და ბუჩქს ფოთოლი სცვივა. ბალახი ხმება. ნოემბერში უკვე საგრძნობლად ცივა. ხშირად წვიმს. მაღალი მთები თოვლით იფარება.

შემოდგომის სიგრილე თანდათანობით ზამთრის სუსხით იცვლება.

კითხვები:

დაასახელეთ შემოდგომის თვეები.

რა ცვლილებები ხდება ბუნებაში შემოდგომაზე?

ჰაერის ტემპერატურა პირველი სექტემბერიდან?

Payız

Payız ayları.

Sentyabr, oktyabr, noyabr payız aylarıdır.

Sentyabr ayının birinci üç həftəsi hiss ediləcək dərəcədə isti keçir.

Sentyabrın axırında təbiət öz rəngini dəyişir. Meşə və çöldə, bağ və parklarda yarpaqlar tədricən saralır, quşlar uçub isti ölkələrə gedirlər.

Oktyabr ayında günəşli günləri tez-tez buludlu günlər əvəz edir: yağış yağır, külək əsir, bəzi ağac və kolların yarpaqları tökülür. Ot quruyur.

Noyabrda hiss ediləcək qədər hava soyuyur. Tez-tez yağış yağır. Uca dağlar qarla örtülür.

Payızın sərin havasını tədricən qış soyuğu əvəz edir.

ვალეჰ კაჯიევი კითხვა – პასუხი

დედიკოს რა ახარებს?
შეილის გაზრდა ლამაზის.
ხეებს რაღა ახარებთ?
ნაყოფით რომ აგვაესეს.

სუსხი როდის იწყება?
მერცხლები რომ გეტოვებენ.
გაზაფხული? ხეებს რომ
ეფურჩქენებათ რტოები.

სულ ყველაზე ლამაზი?
ჩვენი სოფლის დარია.
ჩვენი სოფლის მდინარე?
სულ ყველაზე მტკნარია.

სად იწყება მდინარე?
წყაროდან, ვით შშობლიდან.
სამშობლო სად იწყება?
ჩვენი კობტა სოფლიდან.

თარგმნა: ი. მამეღლიმი.

და ქარხნებში, სკოლებში, საავადმყოფოებსა და სხვა დაწესებულებებში. მაგრამ ქალაქშიც არის ისეთი სამუშაო, რაც მხოლოდ შემოდგომით სრულდება. მაგალითად, მებაღეები ბარავენ პარკებსა და სკვერებს, მცენარეებს აჭრიან ხმელ ტოტებს.

კითხვები :

რომელი ფრინველები მიფრინავენ შემოდგომაზე თბილ ქვეყნებში? რა სამუშაოები სრულდება შემოდგომაზე?

თქვენს საცხოვრებელ ადგილას რის მოსავალს იღებენ შემოდგომაზე?

გარდა მოსავლის აღებისა, სხვა რა სამუშაოები სრულდება სოფლად შემოდგომაზე?

რა სამუშაოები სრულდება ქალაქად შემოდგომაზე?

Әmәk-іsgüzarlıq

Payızda kәnddә іş qızışır.

Sentyabrın ortalarından üzüm yığımı (rtveli) başlayır. Böyükdән kiciyә qәdәр hamı üzüm yığımında іştirak edir: üzüm yığılır, süzülür, höşül bişirilir, çurçxela hazırlanır.

Payızda qoz çırpılır, armud, nar, xurma dәrilir, qarğıdalı, günebaxan, şәkәр çuğunduru mәhsulları yığılır.

Noyabr ayında limon, mandarin vә portaqal yığımı başlanır. Payızda çöllәр tәmizlәнir, torpaq әkilir, payızlıq buğda toxumu sәpilir.

Bağlara kübrә verilir, yer bellәнir, ağaclar budanır.

Kәndlәrdә ev heyvanları üçün ot, saman, silos tәdarük edilir.

Şәhәр sakinlәri bütүн il boyu Fabrikvә zavodlarda, mәktәb vә xәstәxanalarda vә başqa müәssisәlәrdә іşlәyirlәр. Lakin şәhәrlәrdә dә elә іşlәр var ki, onlar da payızda qörülür. Mәsәlән, bağbanlar parkları vә bağçaları bellәyir, bitkilәrin quru budaqlarını kәsirlәр.

პატარა ემილა

ზაფხულში პატარა ემილა სოფელში მცხოვრებ ბებია-ბაბუასთან სტუმრად იყო ჩასული.

იგი დილით ადრე დგებოდა, ხელ-პირს იბანდა, მერე კი ბაბუასთან ერთად სასეირნოდ ბაღში მიდიოდა. ემილა ბაბუას ხელით მოვლილი პატარა მწვანე ტყის ცქერით ვერ ძღებოდა.

ხეების ტოტებიდან ჩამოკიდებულ წითელ ვაშლებს და მოგრძო მსხლებს აღფრთოვანებით შეჰყურებდა, მალ-მალე ბაბუასთან გარბოდა და უამრავ შეკითხვას აძლევდა. ბაბუა პატარა ემილას დიდი სიამოვნებით უყვებოდა საინტერესო ამბებს ხეებზე, ხილზე. ემილა ბაბუას ნაამბობს ინტერესით უსმენდა და ეუბნებოდა: – რომ გავიზრდები, მეც შენსავით მებაღე გავხდები, ბაბუა.

კითხვები:

- სად იყო ჩასული პატარა ემილა?
- სად მიდიოდნენ პაპა და შვილიშვილი?
- რით იყო გატაცებული ემილა?
- რას ჰპირდებოდა პაპას ემილა?

Balaca Emil

Yayda balaca Emil kənddə yaşayan nənə və babasının yanına qonaq getmişdi.

O, səhər tezdən durub əl-üzünü yuyur, sonra da babası ilə bağa gəzməyə gedirdi. Emil babasının qulluq etdiyi bu yaşıl meşəciyə tamaşa etməkdən doymurdu. Budaqlarından qırmızı almaların, uzunsov armudların sallandığı ağaclara heyran-heyran baxır, tez-tez babasının yanına qaçıb, ona çoxlu sual verirdi. Baba isə balaca Emilə böyük həvəslə ağaclar, meyvələr haqqında maraqlı söhbətlər edirdi. Emil babasının söhbətlərinə maraqla qulaq asır və deyirdi:

– Böyüyəndə mən də sənin kimi bağban olacağam, baba.

პაპაჲ ვერეთელი სურვილი

მინდა რომ ჩემსა სატრფოსა
ვხედავდე თავისუფალსა,
რომ ძალით ვერ აშინებდნენ,
ვერც ნებით უხვევდნენ თვალსა!

მინდა რომ მისი სახელი
გაისმას ძველებურადა
და მისიანნი ყველანი
ერთად ცხოვრობდნენ ძმურადა!
მინდა რომ მისსა დიდებას
დამღერდეს რუსთველის ქნარი
და იღვიძებდეს მის ხმაზედ
ტაშის კერით ხალხი მძინარი!..
მინდა რომ... მაგრამ, ეჰ, კმარა,
ფრთა შევაკვეცოთ სურვილსა,
თორემ რა დაარწყლებსა
ნამდვილ მგოსანის წყურვილსა?!

Akaki Sereteli
Arzu (Gürcüstana)

İstərəm, öz tarımı
Azad görəm dünyada,
Onu aldammasın
Mın hiyləli bir adam...
İstərəm o saf adı
Bu dünyanı dolana...
Yarın əziz kəsləri
Qardaş kimi dolana!
Rustaveli şe'rinin
Söhrətiylə boyana;
Həmin şe'rin səsindən
Mürgülü xalq oyana...
İstərəm... eh nə fayda?!
Qəlb – dəryalar dərinini...
Nə tükədən dünyada
Şair istəklərini!

Gürcücədən çevirəni:
İmir Məmmədli

ი. გოგებაშვილის მიხედვით.
ხილის ბაღი

საქართველო განთქმულია ხილით. გაზაფხულიდან ზამთრის დადგო-
მამდე ჩვენს ბაღებში სხვადასხვა დროს მწიფდება ბალი, ალუბალი,
ვაშლი, მსხალი, ატამი, ლეღვი და სხვა ხილი.

საქართველო განთქმულია აგრეთვე ციტრუსებით: ლიმონით, ფორ-
თოხლითა და მანდარინით. ეს მცენარეები მარადმწვანე ხეებია. ისინი
კარგად ხარობენ შავი ზღვის სანაპიროზე. მათ ოთახებშიც ზრდიან და
უკლიან.

ბალახოვანი მცენარეებიდან ბაღებში გავრცელებულია მარწყვი. იგი
მაისში მწიფდება და მეტად სასიამოვნო ფერი და გემო აქვს.

კ ი თ ხ ვ ა :

რითაა განთქმული საქართველო?

Meyvə bağı

Gürcüstan meyvə vətənidir. Yazdan başlayaraq qış girənədək
bağlarımızda müxtəlif vaxtlarda giləs, albalı, alma, armud, şaf-
talı, əncir və başqa meyvələr yetişir.

Gürcüstan sitrus meyvələri ilə də: limon, portogal və mandarinlə
ad qazanmışdır. Bu bitkilər həmişə yaşıl olub Qara dəniz
sahilində yaxşı bitir. Onları otaqlarda da yetişdirirlər.

Ot bitkilərindən bağlarda çiyələk yayılmışdır. O, may ayında
yetişir və olduqca xoşa gələn rəngi və dadı olur.

ი. გოგებაშვილის მიხედვით
ბოსტანი

ბოსტანში ითესება და ირგვება პომიდორი, ბადრიჯანი, ხახვი, სტა-
ფილო, ნიორი, ბოლოკი, კომბოსტო და სხვა.

ბოსტნეული ადამიანებისთვის სასარგებლო საკვებია.

ბოსტნეულის უხვი მოსავლის მისაღებად ნიადაგში შეაქვთ სასუქი,
საობენ სარეველებს, რადგან ისინი ჩრდილავენ და ართმევენ საზრდოს
ბოსტნის მცენარეებს.

გვალვის დროს ბოსტანს რწყავენ.

კითხვები:

რა ითესება ბოსტანში?

რა კეთდება უხვი მოსავლისათვის?

Bostan

Bostanda pomidor, badımcan, sogan, zərdə, sarımsaq, turp, kələm və başqa tərəvəz bitkiləri əkilib becərilir.

Tərəvəz adam üçün lazımlı yemdir.

Bol tərəvəz məhsulu əldə etmək üçün torpağa gübrə verilir, əlaq otları məhv edilir ki, onlar tərəvəz bitgiləri üzərinə kölgə salıb böyümələrinə mane olmasın.

Quraqlıqda tərəvəz bitgiləri suvarılır.

სასკოლო ნაკვეთი

შემოდგომა. სკოლასთან ბოსტანია. ბავშვები ბოსტანში მუშაობენ. მათ მოჰყავთ კომბოსტო, ბოლოკი, კარტოფილი, წიწყა, კიტრი, პომიდორი, ხახვი, სტაფილო, ლობიო, გოგრა, ჭარხალი. ისინი იღებენ ბოსტნეულის უხვ მოსავალს. ნიჟამი კიტრს კრეფს და ყუთში აწყობს. ლეილა პომიდორს კრეფს და კალათაში ალაგებს. კალათა ივსება პომიდორით. მაჰმუდა კარტოფილს თხრის. ვედრო ივსება კარტოფილით. მადათა თხრის სტაფილოს და ვედროს ავსებს.

ბავშვები ჩქარობენ. დღევანდელ საქმეს ხვალისთვის არ იტოვებენ. ზამთარი კარზეა.

კითხვები:

რა დროა?

სად არიან ბავშვები?

ვინ რას აკეთებს?

რატომ ჩქარობენ ბავშვები?

Məktəbin həyətyanı sahəsi

Payızdır. Məktəbin bostan sahəsi vardır. Uşaqlar bostanda işləyirlər. Onlar sahədə kələm, turp, kartof, bibər, xiyar, pomidor, sogan, zərdə, lobya, qabaq, çugundur yetişdirirlər. Onlar bol tərəvəz məhsulu götürürlər. Nizami xiyar yığır. O, xiyarı qutuya düzür. Leyla pomidor yığıb zənbilə qoyur. Zənbil pomidorla

dolur. Mahmud kartof çıxarır. Vedrə kartofla dolur. Mədəd zərdə çıxarır və vedrəyə doldurur.

Uşaqlar tələsirlər. Onlar bu günkü işi sabaha qoymurlar. Qış qapını kəsdirib.

ბაღში

ეს ბაღია. ბაღში არის ვაშლის, მსხლის, ქლიავის, ბლის, ჭერმის, ატმისა და სხვა ხეები. შემოდგომაა. ამ დროს მეურნეობის მუშაკები ხილს კრეფენ. ბავშვები ეხმარებიან მათ. ნაბი წითელ ვაშლებს ფრთხილად კრეფს და ფრთხილად კალათაში აწყობს. ალი მსხლის ხეზეა ასული, იგი დაკრეფილ მსხლებს გულჩორას აწვდის. ვოგო გემრიელ ხილს გოდორში აწყობს. როემანი ქლიავის, მეჰმანა კი ატმის კრეფით არის დაკავებული.

მუშები გოდრებით და ყუთებით ტვირთავენ სატვირთო მანქანას.

კითხვები:

რა ხილი მოდის ბაღში?

რას აკეთებენ უფროსები?

ვინ ეხმარება მათ?

რას აკეთებენ ბავშვები?

Bağda

Bu, bağdır. Bağda alma, armud, gavalı, gilə, ərik, şaftalı və başqa meyvə ağacları vardır. Payızdır. Bu zaman təsərrüfatın fəhlələri meyvə yığırlar. Uşaqlar onlara köməklik göstərirlər. Nəbi qırmızı almaları yığıb ehtiyatla zənbilə düzür. Əli armud ağacına çıxmışdır. O, dərdiyi armudları Gülçöhrəyə verir. Qız dadlı meyvəni səbətə yığır. Rövşən gavalı, Mehman isə şaftalı yığmaqla məşğuldurlar.

Fəhlələr səbət və qutuları yük maşınına yükləyirlər.

პაპაშინა წიწილეები

პაპაშ წოდორეთიდან პაწაწინა წიწილეები ჩამოიყვანა. წიწილეები დილა-სალამოს სულ წიოდნენ, დედა უნდოდათ.

ეზოში მყოფ კრუხს წიწილეები შეეცოდა და ისინი, როგორც თავისი შვილები ისე მიიღო.

წიწილებმა წივილს თავი დაანებეს და ბალახის კენკვა დაიწყეს.

კ ი თ ხ ე ე ბ ი :

საიდან ჩამოიყვანა პაპამ წიწილები?

რას შერებოდნენ წიწილები?

რატომ გაჩუმდნენ ისინი?

Bapbalaca cücələr

Babam Tsodoretidən bapbalaca cücələr gətirdi. Cücələr səhər-axşam civilləşirdilər, analarını istəyirdilər.

Həyətdəki kürttoyugun cücələrə yazığı gəldi və onları öz balaları kimi qəbul etdi.

Cücələr səslərini kəsib, ot dimdikləməyə başladılar.

ზამთარი

ზამთრის თვეები

ზამთარში მზე გვიან ამოდის და ადრე ჩადის.

ზამთარი სამ თვეს გრძელდება. წლის ეს დრო საქართველოს ბარში, განსაკუთრებით კი შავი ზღვის სანაპიროზე შედარებით თბილია. სამაგიეროდ მთიან ადგილებში ხშირად დიდი თოვლია და ცივა.

ზამთრის თვეებია: დეკემბერი, იანვარი და თებერვალი.

დეკემბერში ყველაზე გრძელი ღამეები და მოკლე დღეებია. ცივა მთაშიც და ბარშიც. დროდადრო თოვს, ხშირად ქრის ცივი ქარი. იანვარიც ცივი და თოვლიანია.

თებერვალში დღე თანდათან დიდდება და თბება. მთიან ადგილებში ჯერ კიდევ ცივა.

კ ი თ ხ ე ე ბ ი :

ჩამოთვალეთ ზამთრის თვეები.

როგორ იცვლება ბუნება ზამთარში?

Qış

Qış ayları

Qışda gün gec çıxıb, tez də batır.

Qış üç ay davam edir. İlin bu fəslində Gürcüstanın aran yerlərində, xüsusilə Qara dəniz sahillərində havalar nisbətən mülayim keçir. Dağ yerlərində isə tez-tez çoxlu qar yağırı Və sojuq külək əsir.

დეკაბრ, იანვარ და თებერვალი ყველაზე ცივ თვეებია.

დეკაბრ თვეში ზამთარი ყველაზე გრძელია, დღეები კი მოკლეა. ზაფხულიც ცივია და მზის სხივებიც ნაკლებია. იანვარშიც ზამთარი გრძელია, მაგრამ ღამეები უფრო გრძელია, ვიდრე დღეები.

თებერვალიც ზამთარი გრძელია, მაგრამ ღამეები უფრო გრძელია, ვიდრე დღეები. ზაფხულიც ცივია და მზის სხივებიც ნაკლებია.

იმირ მაძვარი

ლობილუბი

თავს და ეს თოვლი სულში მბარდნის;
(ასეთი გრძობა სხვასაც ჰქონია);
თოვლი კარგია, მართლაც რა კარგი.
(მე ესლა მართლა ასე მგონია).
თუმცა ქალაქს თოვლი სულ არ უხდება,
ვით ჩამოსული სოფლები გოგო.
ერთი შეხედვით, ღმერთო, რა ხდება,
იმ გოგოს თოვლი წააგავს როგორ.
უხერხულად გრძობს თავს დიდ ქალაქში
და სირცხვილისგან ადგილზე დნება.
თოვლი სოფლის და მთისაა მაინც,
თოვლი რო ბარდნის ისაა მაინც...
ქალაქს კი წვიმა მეტადა შეენის...
წვიმა კი ქალაქს ნეტა რად შეენის. –
ის ქალაქელი ქალია ნაღდად,
ის ქალაქელი ქალბატონია,
ქუჩებს გადირბენს კეკლუცად, კოხტად.
(მე მართლა კოხტა გოგო მგონია).
ლობილუბია წვიმა და თოვლი,
ღობა შეჰფიცეს ერთმანეთს ოდეს
და თოვლი როცა ქალაქში ბარდნის,
თავის ქალაქელ ღობილთან მოდის...
...თავს და ეს თოვლი სულში მბარდნის;
(ასეთი გრძობა სხვასაც ჰქონია)
თოვლი კარგია, მართლაც რა კარგი
(მე ახლა მართლა ასე მგონია)...

Imir Məmmədov
Rəfiqələr

Qarlayır. Dənələr qəlbimə yağır;
(Bu duyğu kimdəsə olubdur bəlkə.)
Elə bil mələklər göyləri sağır.
(Qışı da nəyəsə bənzədər hər kəs)...
Lakin qar şəhərə yaraşmır qəti,
Kəndli gözəl kimi uymur şəhərə.
Utanır, ürpəşir dümappağ əti,
Arından əriyir, qalmır səhərə...
Şəhərdə yer yoxdur bu gözəl qıza,
Əriyib bir gündə çevrilir yaza...
Qar kəndin qarıdır, kəndin balası, –
Qar ona demişəm, hər yanı örtər,
Yağar, yağdıqca heç kəsməz arası...
Şəhərə isə yağış yaraşır,
Asfalta qarışır, çaya qarışır...
O uyur şəhərə hər bahar, hər qış
Şəhərli gözəldir, xanımdır yağış...
Əsl bacılıqdır yağış ilə qar
(Mən vurgun olmuşam hər ikisinə).
Qarı şəhərdə görsən, bil ki, o,
Qonaqdır şəhərli rəliqəsinə...
Qarlayır. Dənələr qəlbimə yağır;
(Bu duyğu kimdəsə olubdur bəlkə)
Elə bil mələklər göyləri sağır.
(Qışı da nəyəsə bənzədər hər kəs)...
Tərcüməsi müəllifindir.

შრომა ზამთარში

წელიწადის სხვა დროებთან შედარებით ზამთარში სოფლად აღ-
ამიანს ნაკლები სამუშაო აქვს ბალ-ვენახებში, მინდვრებსა და ბოსტნებ-
ში. მეურნეობებში ემზადებიან გაზაფხულისათვის. წესრიგში მოჰყავთ
სასოფლო-სამეურნეო მანქანა-იარაღები.

მთაში ზამთარი უფრო მკაცრია. მოსახლეობა უმთავრესად შინაუ-
რი ცხოველების მოვლა-პატრონობითაა დაკავებული.

ზამთრობით ქალაქში, ქუჩებსა და მოედნებზე წმენდნენ თოვლს. ალებული თოვლი მანქანებით ქალაქგარეთ გააქვთ.

კ ი თ ხ ვ ა :

რა სამუშაოებს ასრულებენ სოფელსა და ქალაქში ზამთარში?

Qışda is

İlin başqa fəsilləri ilə müqayisədə qışda kənd adamlarının bağ və üzümlüklərdə, çöl və bostanlarda işi nisbətən az olur. Təsərrüfatlarda yazı hazırlıq işləri görülür. Kənd təsərrüfatı maşınları və alətləri nizama salınır.

Dağda qış daha sərt keçir. Əhali əsas e'tibarilə ev heyvanlarına qulluq etməklə məşguldur.

Qışda şəhərdə küçə və meydanları qardan təmizləyirlər.

Yığılmış qar yük maşınları ilə şəhərin kənarına daşınır.

ი. გოგებაშვილის მიხედვით

ცხვარი

ცხვარი შინაური ცხოველია. მისი გრძელი და ფაფუკი მატყლისაგან ქსოვენ საუკეთესო ხარისხის შალეულს. ხორცს საკვებად იყენებენ, ხოლო რძისგან ამზადებენ ყველს. ცხვრის ტყავისაგან კერავენ ქურქს.

ცხვარი მშვიდი და უწყინარია. იგი მშიშარაა. თავის დაცვა არ შეუძლია. საფრთხის დროს ან ერთ ადგილზე ჩერდება ან უაზროდ გარბის.

კ ი თ ხ ვ ა :

როგორი ცხოველია ცხვარი?

Qoyun

Qoyun ev heyvanıdır. Onun uzun və yumşaq yunundan ən keyfiyyətli yun parçalar buraxar, ətini yeyər, südündən isə pendir hazırlayırlar. Qoyun dərisindən kürk tikirlər.

Qoyun dinc və fəqir heyvandır. O qorxaqdır. Özünü müdafiə etməyi bacarmır. Təhlükə zamanı ya yerindən tərpənmir, ya da ki, yerli-yersiz ora-bura qaçır.

ი. გოგებაშვილის მიხედვით
მგელი და სოფელი

გალაღებული იყო მგელი ზაფხულში. ტყე და მინდორი სავსე იყო მგლის საკბილო ნადირით და ფრინველით. ცხვრის ფარებსაც ადვილად მიეპარებოდა ხოლმე და ბატკნის ხორციტ გასუქდა.

გავიდა ზაფხული, შემოდგომა, ...დადგა მეტად ყინვიანი ზამთარი. ნადირები სოროებში შეიმალნენ, ფრინველები თბილ ქვეყნებში გაფრინდნენ. მეცხვარეებმა ცხვარი საზამთრო ფარეხებში დააბინავეს.

მგელი მშვიერი დარჩა, ყურები ჩამოყარა, გახდა.

მეტი გზა აღარ ჰქონდა, სოფელში ქურდობა უნდა დაეწყო. მგელმა კარგად იცოდა, რომ ქურდობა საზიფათო და საშიში იყო, მაგრამ შიმშილმა ისე შეაწუხა, საჭმლისთვის თავი უნდა გაეწირა.

ტყიდან ბინდისას გამოვიდა და ფრთხილად გასწია მახლობელი სოფლისაკენ. მიეპარა ერთ ფარეხს, მაგრამ ფარეხის კარი დაკეტილი დაუხვდა, მაშინ მგელმა გამოთხარა ღობის ძირი და ფარეხში შეძრა. სტაცა პირი ერთ ცხვარს, გამოლადრა ყელი. ღობის გამოთხრილ ძირში გამოაძვრინა, ზურგზე მოიგლო და წაიღო.

ხშირი სტუმარი გახდა მგელი სოფლისა — ხან ცხვარს იტაცებდა, ხან ბატკანს. მაშინ სოფლელებმა გადაწყვიტეს, თავიდან მოეშორებინათ მსუნაგი მტაცებელი. მართლაც, ერთ ღამეს ჩაუსაფრდნენ და მგელი სიცოცხლეს გამოასალმეს.

კ ი თ ხ ვ ე ბ ი :

როგორ იყო მგელი ზაფხულში?

რატომ დარჩა მგელი მშვიერი ზამთარში?

რა გამოსავალი ნახა მგელმა?

როგორ მოიქცნენ სოფლელები?

Qurd və kənd

Yayda qurd qayğısız idi. Məşə və çöllərdə qurdun dişinə dəyəsi çoxlu ov və quş vardı. O, qoyun sürülərinə də asanlıqla soxula bilirdi, quzular da ətə-cana gəlmişdi.

Yay, payız çıxdı, olduqca soyuq qış düşdü. Ov heyvanları öz yuvalarına çəkildi. Quşlar isti ölkələrə uçdular. Çobanlar qoyunları binələrdə yerləşdirdilər.

Qurd ac qaldı, onun qulaqları sallandı, arıqladı.

Kəndə oğurluğa getməkdən savayı başqa çarəsi qalmadı. Qurd yaxşı bilirdi ki, oğurluq qorxulu və təhlükəli işdir. Lakin acliq onu o qədər təngə gətirdi ki, yemək üçün canını qurban verməyə belə hazır idi.

Alaqaranlıqda meşədən çıxdı və ehtiyatla yaxınlıqdakı kəndə tərəf yollandı. Oğrun-oğrun bir axura yaxınlaşdı, lakin onun qapısı bağlı idi. Onda qurd çəpərin dibini eşib axura girdi, bir qoyunu dişləri ilə qapıb, boğazını gəmirdi. Çəpərin dibində qazdığı quyudan onu çıxartdı, belinə aşırıb apardı.

Qurd kəndə tez-tez gələn qonağa çevrildi. O, gah qoyun, gah da quzu aparırdı. Bunu görən kəndlilər acgöz talançını başlarından eləmək qərarına gəldilər. Doğrudan da bir gecə onu pusub, canını aldılar.

ი. გოგებაშვილის მიხედვით

ძალლი

ძალლი ადამიანის ერთგული მეგობარია. ყველაზე უფრო ადრე ადამიანმა ძალლი მოიშინაურა. იგი დიდ დახმარებას უწევს მწყემსებს. ცხერის ფარას ერთი კი არა, რამდენიმე ძალლი იცავს მგლის, ღათვისა და სხვა მტაცებლებისგან.

ზოგი ძალლი პატარაა, ზოგი – დიდი. ძალლს თავი მოგრძო აქვს, კბილები ბასრი, ტანი ბალნით აქვს დაფარული.

ზოგიერთ ძალლს ყურები აცქვეტილი აქვს, ზოგს კი, მაგალითად, მეძებარს ძირს ჩამოშვებული, თათებზე გრძელი ბრჭყალები აქვს, კული კი მუდამ მოკაუჭებული.

ძალლს ძლიერი ყნოსვა აქვს. იგი დარბის, იკბინება, ყეფს, იღრინება, ყმუის.

კ ი თ ხ ვ ა :

რა არის ადამიანის ერთგული მეგობარი?

It

It insanın sadıq dostudur. Hər şeydən əvvəl adam iti əhliləşdirmişdir. O, çobanlara böyük köməklik göstərir. Qoyun sürülərini qurd, ayı və başqa yırtıcılardan bir deyil, bir neçə it qoruyur. Bə'zi itlər xırda, bə'ziləri isə iri olur.

Itin başı uzunsov, dişləri itidir, bədəni tükklə örtülmüşdür.

Bə'zi itlərin qulaqları şək, bə'zilərini, məsələn, kəşfiyyət itlərinin isə sallaq olur. Pəncələrində uzun caynaqları olub, quyruğu əyri durur.

Itin güclü zingiltisi olur. O qaçır, dişləyir, hürür, mırıldayır, ulayır.

გაზაფხული

გაზაფხულის თვეები

გაზაფხულზე ბუნება თანდათან იღვიძებს, ჰაერი თბება, თოვლი დნება, ხშირად წვიმს, მდინარეები დიდდება. მინდორ-ველი და მთის ფერდობები მწვანედ იმოსება.

გაზაფხულის თვეებია: მარტი, აპრილი, მაისი.

პირველი თვეა მარტი, იგი თოვლჭყაპიანია, ხშირად ცივა, ამინდი ერთი დღის განმავლობაში რამდენჯერმე იცვლება: დილით ზოგჯერ მზე ანათებს, მოგვიანებით ძლიერი ქარი უბერავს, საღამოს კი წვიმს ან თოვს. გაზაფხულის თბილი დღეები ბარში უფრო ადრე დგება, ვიდრე მთაში.

აპრილი უფრო თბილია, დღე დიდდება. მაისში დღე საგრძნობლად დიდია ღამეზე.

კითხვები:

როგორ იცვლება ბუნება გაზაფხულზე?

ჩამოთვალეთ გაზაფხულის თვეები.

რატომ დნება თოვლი გაზაფხულის დადგომისას?

სად უფრო ადრე დნება თოვლი – ბარსა თუ მთაში, მინდორსა თუ ტყეში? რატომ?

Yaz

Təbiət yazda tədricən oyanır, havalar istiləşir, qar əriyir, tez-tez yağış yağır, çaylarda su artır. Çöl-baca və dağ ətəkləri yaşllaşır.

Mart, aprel, may yaz aylarıdır.

Mart yazın birinci ayıdır, o, qarlı-palçıqlı olur, havalar tez-tez soyuqlaşır. Hava gün ərzində bir neçə dəfə dəyişir: bə'zən səhər gün çıxır, bir azdan soyuq külək üfürür, axşam isə yağış

yağır və ya qar tökülür. Daga nisbətən düzənliklərə yaz daha tez gəlir.

Apreldə hava nisbətən isti olur, gün uzanır.

Mayda gün gecəyə nisbətən hiss ediləcək dərəcədə uzundur.

მუხრან მაჭავარიანი

გაზაფხული

გამაღე, მერცხალო, ფრთა.

შემოსე, ბალახო, კორდი.

გზა!

გაზაფხული მოდის!

იქნება ყვავილი ბევრი.

ბალახი იქნება მწვანე.

გელით,

გაზაფხულო გელით!

მალე,

გაზაფხულო, მალე!

კ ი თ ხ ვ ე ბ ი :

რას ნიშნავს მერცხლის გამოჩენა?

როდის მრავლდება ყვავილები?

როდის იღვიძებს ბალახი?

როგორ მიმართავს გაზაფხულს პოეტი?

M. Maçavariani

Bahar

Qanad çal səmada, sən ey qaranquş,

Çəmən göy otlara bürünsün yenə.

Doqma yurdumuza novbahar gəlir,

Yol verin, yol verin, çıxmaq seyrinə!

Qoy güllər açılsın saysız-hesabsız,

Bəzəsin düzləri yaşıl xalılar.

Elimiz-obamız yolunu gözlər

Özünü tez yetir, bahar, ay bahar!

Gürcücədən tərcümə edəni:

N. Nəşibov.

ი. გოგებაშვილის მიხედვით
მერცხალი

მერცხალი ჩვენს გვერდით ბინადრობს. მისი მარდი და ლამაზი ფრენით ვერთობით, ჭიკჭიკით ვტკბებით. მის მოსვლას ალტაცებაში მოვყავართ.

მერცხალი გარიჟრაჟიდან საღამომდე დაულაღვად ანადგურებს ბუზებს, კოლოებს, ქინქლებსა და სხვა მწერებს. ფრენის დროს ხან ზევით ასრიალდება, ხან ქვევით ჩამოვა. თითქოს რაღაცას ეთამაშება, მაგრამ ეს თამაში არ არის. მერცხალი ამ დროს იკვებება – იჭერს ჰაერში მყოფ პატარა, უჩინარ მწერებს და ყლაპავს.

კითხვები:

სად ბინადრობს მერცხალი?

რატომაა საჭირო მერცხალი?

Qaranquş

Qaranquş bizim yanımızda yuva qurur. Biz onun mərd və gözəl uçuşundan həzz alırıq. Cəvltisinə heyran qalırıq. Onun gəlişi bizim üçün bayrama çevrilir.

Qaranquş səhərdən axşama kimi yorulmaq bilmədən cibin, böcək, cücü və başqa həşəratlar tutur, uçuş zamanı gah yuxarı qalxır, gah aşağı enir, elə bil nə iləsə oynayır. Lakin bu, oyun deyil. Qaranquş bu zaman yemlənir – havada olan gözəgörməz xırda həşərat və cücüləri ovlayıb udur.

ი. გოგებაშვილის მიხედვით
ჩაის ბუჩქი

ჩაის ბუჩქი თბილ ქვეყნებში იზრდება. იგი სითბოს მოყვარული მარადმწვანე მცენარეა. ჩაის ბუჩქს სხლავენ, რომ უფრო მეტი ყლორტი და ფოთოლი მოიხსნას, გარდა ამისა მალალი არ გაიზარდოს და ჩაის ფოთლების კრეფა გაადვილდეს. მას მოგრობო ფოთლები აქვს.

საქართველოში ჩაის პლანტაციები გაშენებულია შავი ზღვის სანაპიროზე, სადაც მკაცრი ზამთარი არ იცის. ჩაის ფოთლის კრეფას მაისიდან იწყებენ. კრეფენ ხელითა და მანქანებით. მოკრეფილი ფოთოლი გადასამუშავებლად იგზავნება ჩაის ფაბრიკებში, სადაც საუკეთესო ხარისხის ჩაის ამზადებენ.

ჩაის ნაყენს სასიამოვნო ფერი და გემო აქვს. იგი ადამიანის ჯან-
მრთელობისთვის ძალიან სასარგებლოა.

კითხვები:

როგორ ქვეყნებში ზარობს ჩაის ბუნჯი?
რატომ სხლავენ ჩაის ბუნჯს?

Çay kolu

Çay kolu isti ölkələrdə bitir. O, istilik sevən, həmişəyaşıl bitkidir. Daha çox zəg buraxması, çoxlu yarpaq açması, yarpaqyığımi kimi işin asanlaşdırılması üçün kolun boy atmaması xatirinə onun budanması işləri keçirilir. Çayın uzunsov yarpaqları olur.

Gürcüstanda çay plantasiyaları Qara dəniz sahilində salınmışdır. Orada qış soyuq olmur. Çay yarpağı yığımina may ayından başlayırlar. Yarpaq əl və maşınla yığılır. Toplanmış yarpaq e'mal olunmaq üçün çay fabrikinə göndərilir ki, orada ən keyfiyyətli çay hazırlanır.

Dəmlənmiş çayın gözəl rəngi və xoş dadı olur. O, adamın cansağlığı üçün olduqca sərfəlidir.

ი. გოგებაშვილის მიხედვით

მწყერი

მწყერი ბალახში ცხოვრობს, ხეზე არასდროს არ ჯდება. იგი საქართველოში გაზაფხულზე მოფრინავს, შემოდგომის დამდეგს კი ისევ თბილი ქვეყნებისაკენ მიემურება. მწყერი ღამით მიფრინავს. გათენდება თუ არა, ბალახებში იმალება და ისვენებს, საღამოს კვლავ გაუდგება გზას. ღამით იმიტომ მიფრინავს, რომ ღლისით მტაცებელი ფრინველების ეშინია.

მწყერი ყანის ერთგული მცველია. ჯეჯილი ჯერ კიდევ არ არის აცილებული მიწას, რომ გაისმის მწყერის ჭუკჭუკი. მწყერი ანადგურებს ჭიასა და მატლს.

კითხვები:

სად ცხოვრობს მწყერი?
რა სარგებლობა მოაქვს მწყერს?

Bildirçin

Bildirçin otlaq yerlərdə yaşayır, heç zaman ağaca qonmur. O, Gürcüstana yazda uçub gəlir, payız düşən kimi də yenidən uçub isti ölkələrə gedir. Bildirçin gecə uçur. Səhər açılan kimi o, otun içində gizlənib istirahət edir. Axşam yenidən yoluna düzəlir. Gündüz vəhşi quşlardan qorxduğu üçün o, gecə uçur.

Bildirçin zəmilərin ayrılmaz gözətçisidir. Yaşıl cücətilər hələ xırda ikən bildirçinin səsi eşidilir. Bildirçin xırda qurd və sürfələri məhv edir.

ი. გოგებაშვილის მიხედვით მეზობრების დევნა

ერთ ვენახში ცხოვრობდნენ: ზღარბი, თხუნელა და გომბეშო. ზღარბი გველებს ზოცავდა, თაგვებს მუსრს ავლებდა, ლოკოკინებსა და ჭიამატლებს ყლაპავდა. თხუნელა მიწაში დაძვრებოდა და ჟლეტდა ყოველგვარ ჭია-ლუას, რომელიც ვაზისა და ხეხილის ფესვებს აზიანებდა. გომბეშო ლამლამობით ბოსტანში ნადიროდა და ყოველ საათში ოცზე მეტ ლოკოკინას, ჭიასა და მატლს ჭამდა.

სამივენი დიდად სასარგებლონი იყვნენ ვენახისთვის და მის პატრონს სამსახურს უწევდნენ. ეს არ ესმოდა ვენახის პატრონის ვაჟს — უვიცსა და აბეზარ ვასოს. იგი გადაეკიდა სამივე ფრიად სასარგებლო ცხოველს და არ მოისვენა, სანამ ყველა არ გამოასალმა სიცოცხლეს.

კითხვები:

რა სარგებლობა მოაქვთ ზღარბს, თხუნელასა და გომბეშოს?
როგორ მოიქცა ვასო?

დოქტორის თეზისი

Kirpi, köstəbək və quru qurbagası bir üzümlükdə yaşayırdılar. Kirpi ilan öldürür, siçanları qırır, ilbiz və qurd-həşəratlarla udurdu. Göstəbək torpağa girib tənək və meyvə ağacların ziyan vuran bütün qurd-həşəratları əzirdi.

Quru qurbagası gecələr bostanda ov edir, saatda 20-yə qədər ilbiz, qurd və həşərat yeyirdi.

Hər üçü üzüm bağı üçün olduqca xeyirli idi və onun sahibinə

ბიუიკ კიმიკლი გიტირიდი. ბუნი ბაგ საბიბინი კანმავ ვა ჯილტიბკანი იგლი ვასი ბაია დიშიმირდი. ი, ზერი იკ ხერილი ზევიანი იკლემიე ბაილადი ვა ზამისინი კანიი ალმამიი ალ კაკმიდი.

ჯაფხული

ჯაფხულის თვეები

ჯაფხულის თვეებია: იენისი, იელისი, აგვისტი.

იელისსა და აგვისტიში დიდი სიცხეები იკის. შუადლისას საშინელი სიცხე-პაპანაქებაა, ზეზე ფოთოლიც კი არ ირხევა. ცხოველები ხეების ჩრდილში ისვენებენ.

ნაშუადღევს სიცხე თანდათან კლებულობს და საღამოს ზოგჯერ სასიამოვნო გრილი ნიავიც უბერავს, განსაკუთრებით მთიან ადგილებში.

თუ ჯაფხული გვალვიანია, მცენარეები ზიანდება და მოსავალი მცირდება. გვალვის დროს ვენახს, ხეხილის ბაღს, ბოსტანს რწყავენ.

აგვისტოს ბოლოდან იწყება აგრილება. ეს უფრო შესამჩნევია მთიან ადგილებში.

კ ი თ ხ ვ ე ბ ი :

ჩამოთვალეთ ჯაფხულის თვეები

რა ზიანს აყენებს ნათესებს, ბაღსა და ვენახს გვალვა?

Yay

Yay ayları

iyun, iyul və avqust yay aylarıdır.

Iyul, avqust aylarında hava çox isti keçir. Günorta vaxtı dəhşətli qızmar hava olur. Ağaclarla yarpaq belə tərپәнmir. Heyvanlar ağac kölgəsində istirahət edirlər.

Günortadan sonra isti getdikcə azalır və bə'zən axşamlar xüsusilə dağ yerlərində qəlbi oxşayan sərin meh əsir.

Əgər yay quraq keçirsə, bitkilər quruyur, məhsul azalır. Quraqlıqda üzümlükləri, meyvə bağlarını, bostanları sulayırlar.

Avqust ayının sonlarında sərinlik düşür. Bu özünü dağ yerlərində daha aydın büruzə verir.

ჩვენი ოჯახი

ჩვენი ოჯახი შედგება ოთხი სულისაგან. მყავს მამა, დედა და და. მამა ქარხანაში მუშაობს მუშად. დედა მასწავლებელია. იგი აზერბაიჯანულ სკოლაში ასწავლის ქართულ ენას.

ბავშვები დიდი სიყვარულით სწავლობენ ქართულ ენას, მაგრამ უჭირთ „წ“, „ჭ“, „ყ“, „პ“, „ც“, „ძ“, „ტ“, „გ“ – ბგერების გამოთქმა. დედა დროულად ეხმარება მათ და უსწორებს შეცდომებს.

მე უნივერსიტეტის ფიზიკა-მათემატიკის ფაკულტეტის მესამე კურსის სტუდენტი ვარ. ჩემი და საშუალო სკოლის მერვე კლასში სწავლობს. ჩვენი ოჯახი ბედნიერია მთელ სოფელში.

კითხვები :

რამდენი წევრისაგან შედგება სტუდენტის ოჯახი?

სად მუშაობს მისი დედ-მამა?

რომელი ბგერების გამოთქმა უჭირთ აზერბაიჯანულ ბავშვებს?

სად სწავლობს სტუდენტი?

რომელ სკოლაში სწავლობს მისი და?

როგორია მათი ოჯახი?

Bizim ailə

Ailəmiz dörd nəfərdən ibarətdir. Atam, anam və bacım vardır. Atam zavodda fəhlə işləyir. Anam müəllimdir. O, Azərbaycan məktəbində gürcü dili dərsi deyir.

Uşaqlar gürcü dilini böyük həvəslə öyrənirlər, lakin „წ“, „ჭ“, „ყ“, „პ“, „ც“, „ძ“, „ტ“, „გ“ – səslərini tələffüz edə bilmirlər. Anam vaxtında onların köməyinə çatıb, səhvlərini düzəldir.

Mən universitetin fizika-riyaziyyat fakültəsinin üçüncü kurs tələbəsiyəm. Bacım orta məktəbin səkkizinci sinfində oxuyur.

Ailəmiz bütün kənddə xoşbəxt ailələrdən biri sayılır.

სოფელი

ჩემი მეგობრის სოფელი ერთ-ერთი დიდი და ლამაზია რაიონში. აქ 7 ათასამდე მოსახლეა.

სოფელში არის კულტურის სასახლე, ბიბლიოთეკა, კინოკლუბი, ფოსტა, მაღაზიები, ორი არასრული საშუალო და ერთი საშუალო

სკოლა. საშუალო სკოლა ახალ, ლამაზ, სამსართულიან თანამედროვე შენობაშია განთავსებული.

სოფლის მეურნეობა მრავალდარგოვანია. განვითარებულია მევენახეობა, მემინდვრეობა, მეხილეობა, მეძროხეობა, მეცხვარეობა და სხვა დარგები.

მოსახლეობა კარგად ცხოვრობს. ყოველ მეორე ოჯახში დგას ფერადი ტელევიზორი, ყოველ მეოთხე ოჯახს აქვს მსუბუქი ავტომანქანა.

კითხვები:

როგორია მეგობრის სოფელი?

რამდენი მოსახლეა სოფელში?

რა შეგიძლია თქვა ამ სოფელზე?

Kənd

Dostumun kəndi rayonda ən böyük və gözəl kəndlərdən biridir. Burada yeddi min nəfərə qədər əhali yaşayır.

Kənddə Mədəniyyət sarayı, kitabxana, kinoklubu, poçt, mağazalar, iki natamam orta və bir orta məktəb vardır. Orta məktəb yeni gözəl, möasir ücmərtəbəli binada yerləşir.

Kənd təsərrüfatı çoxsahəlidir. Burada üzümçülük, taxılçılıq, meyvəçilik, maldarlıq, qoyunculۇq və başqa sahələr inkişaf etmişdir.

Əhali yaxşı yaşayır. Hər iki ailədən birində rəngli televizor, hər dörd ailədən birində isə minik avtomobili vardır.

სოფლის საღამო

თითქმის ყოველ ზაფხულს ჩავდიოდი ქალაქიდან სოფელში ბებიასთან. მიყვარდა სოფლის საღამოები.

სოფელში ბევრი შინაური ცხოველია. საღამოობით იწყება ხმაური: მამლის ყვილი, ძაღლის ყეფა, ცხვრის ბლავილი, ვირის ყროყინი, ღორის ღრუტუნი, ცხენის ჭიხვინი, კამეჩის ყროყინი, ხბოს ბლავილი, წიწილების წივილი, კრუხის ქოთქოთი, ვარიების კაკანი, ბატის სისინი, იხვის ვახვახი, ჩიტების ჭიკჭიკი, ჭრიჭინას ჭრიჭინი. ცოტა ხნის შემდეგ დგება ღრმა სიჩუმე.

მაგრამ სამაგიეროდ ჩაღდება ბაყაყის ყიყინი, კუტკაღიას წრიპინი. ასე მთავრდება სოფლის საღამო.

კითხვები:

სად ჩადიოდა ყოველ ზაფხულს ბავშვი?
როგორია სოფლის საღამო?
რა ხმები ისმის საღამოობით?
როდის ღგება სიჩუმე?

Kənd axşamı

Demək olar ki, hər yay şəhərdən nənəmin yanına kəndə gedirdim. Kənd axşamları xoşuma gəlirdi.

Kənddə çoxlu ev heyvanı vardır. Axşamlar səs-küy başlanır: xoruz banı, it hürməsi, qoyun mələşməsi, eşşək anqırtısı, donuz xorultusu, at kişnəməsi, camış böyürtüsü, buzov mələşməsi, cücələrin civilləşməsi, kürt toyuğun qırtlaması, fəxələrin qaq-qıltısı, qaz, ördək qıgıltısı, quşların cıkkıltısı, cırcıramaların cırcıltısı bir-birinə qarışır. Bir azdan dərin sükut çökür.

Lakin əvəzində qurbaga qurultusu, süsərinin səsi başlanır. Kənd axşamı belə qurtarır.

ქართული ენა

ქართული ენა ქართველი ხალხის დედაენაა. ქართული ენა ერთ-ერთი უძველესი ენაა მთელ მსოფლიოში. მას გააჩნია თავისი საკუთარი ანბანი და დამწერლობა.

ქართული ლიტერატურის პირველი ძეგლია „შუშანიკის წამება“, რომელიც დაწერილია მეხუთე საუკუნეში.

ქართულ ენაზე შექმნა დიდმა რუსთაველმა თავისი უკვდავი პოემა „ვეფხისტყაოსანი“.

ქართული ენა საქართველოს რესპუბლიკის სახელმწიფო ენაა. ამიტომ ამ რესპუბლიკაში მცხოვრები ერების წარმომადგენლები ვალდებული არიან ისწავლონ ეს ენა. საქართველოს აზერბაიჯანულ სკოლებში ისწავლება ქართული ენა, რომლის მიმართ ბავშვები დიდ ინტერესს იჩენენ.

ენის ცოდნა დიდი განძია.

ყველა ადამიანის კულტურული ღონე ენების ცოდნითაც განისაზღვრება.

კითხვები:

ვისი დედაენაა ქართული ენა?

რა შეიძლება ითქვას ქართული ენის შესახებ?

რატომ არის სავალდებულო ქართული ენის შესწავლა საქართველოში?

რას ნიშნავს ენების ცოდნა?

Gürcü dili

Gürcü dili gürcü xalqının ana dilidir. Bu dil dünyada ən qədim dillərdən biridir. Onun əlifbası və yazısı vardır.

„Süşanikin şəhidliyi,, ilk gürcü ədəbi abidəsi sayılır. O beşinci əsrdə yazılmışdır.

Böyük Rustaveli özünün ölməz „Pələng dərisi geymiş pəhləvan,, poemasını bu dildə yaratmışdır.

Gürcü dili Gürcüstan respublikasının dövlət dilidir. Buna görə də respublikada yaşayan bütün millətlərin nümayəndələri bu dili öyrənməlidirlər. Gürcüstanın Azərbaycan məktəblərində gürcü dili öyrədilir. Uşaqlar bu dilə böyük maraq göstərirlər.

Dil bilmək böyük xəzinədir.

Hər bir adamın mədəni səviyyəsi dillər bilməklə də ölçülür.

ქართული ენის გაკვეთილი

ზარი დაირეკა. კლასში შემოვიდა მასწავლებელი. ქართული ენის გაკვეთილი დაიწყო. ბავშვები გაკვეთილს ჰყვებიან. ნადირა ლექსს ამბობს. მასწავლებელი მას ხუთიანს უწერს.

მოსწავლეები ქართული ენის გაკვეთილზე სწავლობენ ლექსებს, საუბრობენ და პასუხობენ მასწავლებლის შეკითხვებზე.

ცოცხლად ტარდება ქართული ენის ყველა გაკვეთილი.

კითხვები:

რომელი გაკვეთილი დაიწყო?

რას აკეთებენ ბავშვები ქართული ენის გაკვეთილზე?

როგორ ტარდება გაკვეთილი?

Gürcü dili dərsi

Zəng çalındı. Müəllim sinfə daxil oldu. Gürcü dili dərsi

başlandı. Uşaqlar dərs söyləyirlər. Nadir şe'r deyir. Müəllim ona beş yazır.

Sagirdlər gürcü dili dərində şe'r öyrənir, söhbət edir və müəllimin suallarına cavab verirlər.

Bütün gürcü dili dərsləri canlı keçir.

ხატვის გაკვეთილი

ხატვა ჩვენი ერთ-ერთი საყვარელი გაკვეთილია. ამიტომ ყოველ შაბათს დიდი მოუთმენლობით ვეღობ ამ გაკვეთილს. ხატვის გაკვეთილზე მოგვაქვს ფერადი ფანქრები, საღებავები და ფუნჯები.

ნოვრუზა წითელი ფანქრით ხატავს ვარდს, სევდა – მწვანე ბალახს, ნუშაბა – ყვითელ ლიმონს, ნარგიზა კი – ყვავს!

– შენ რას ხატავ, ნარუზ? – ჰკითხა მასწავლებელმა მას.

– მე ვხატავ ვარდს.

– რა ფერისაა ვარდი?

– ვარდი წითელია

– სევდა, შენ რას ხატავ?

– მე ვხატავ მწვანე ბალახს.

– ნარგიზა, შენ რასლა ხატავ?

– მე ვხატავ ყვავს.

– რა ფერისაა ყვავი?

– ყვავი შავი ფერისაა.

– მაშ ვინ ჩამოთვლის ფერებს?

კითხვები:

რომელი გაკვეთილი უყვართ ბავშვებს?

რა მიაქვთ ბავშვებს ხატვის გაკვეთილზე?

რას ხატავენ ბავშვები?

ჩამოთვალეთ ფერები?

Rəsm dərəsi

Rəsm dərəsi bizim ən çox sevdiyimiz dərslərdən biridir. Ona görə də hər şənbə günü bu dərəsi böyük səbrsizliklə gözləyirik. Rəsm dərəsinə rəngli karandaşlar, boyalar və fırçalar aparırıq.

Novruz qırmızı karandaşla qızılgül, Sevda yaşıl ot, Nüşabə sarı limon, Nərgiz isə qarğa şəkillərini çəkirlər.

Müəllim soruşdu:

- Sən nə çəkirsən, Novruz?
- Mən qızılgül çəkirəm.
- Qızılgül nə rəngdədir?
- Qızılgül qırmızı rəngdədir.
- Sevda, sən nə çəkirsən?
- Mən yaşıl ot çəkirəm.
- Nərgiz, bəs sən nə çəkirsən?
- Mən qarğa şəkli çəkirəm.
- Qarğa nə rəngdədir?
- Qarğa qara rəngdədir.
- Bəs onda rəngləri kim sayar?

მხატვარი

არჩილ ბიძია მოქანდაკე იყო. დიდი სამხატვრო სახელოსნო ჰქონდა და ხშირად ჯალაბიანად იქვე ცხოვრობდა. ლეოსთან ხშირად მოდიოდნენ სკოლის ამხანაგები, ათვლიერებდნენ ქანდაკებებს, ნახატებს. არჩილ ბიძიას ძალიან უყვარდა თავისი ერთადერთი ვაჟიშვილის მეგობრები, შეეძლო მთელი დღე მათთვის დაეთმო: მათთან ერთაშა ბურთი, მაგიდის ჩოგბურთი, ჭადრაკი... რა თქმა უნდა, თუ თავისუფალი იყო. მაგრამ თუ მუშაობდა, სახელოსნოში ვერავინ შებედავდა.

კითხვები:

ვინ იყო არჩილ ბიძია?

როგორ ექცეოდა იგი თავისი ვაჟიშვილის მეგობრებს?

Rəssam

Arçil əmi heykəltəraş idi. Onun böyük rəsm e'malətxanası vardır və tez-tez ev kimi orada yaşayır. Məktəb yoldaşları tez-tez leonun yanına gəlir, heykəllərə, şəkillərə baxırdılar. Özünün yeganə oğlunun yoldaşları Arçil əminin çox xoşuna gəlir, bütün gününü onlara sərfləməyə hazır idi. Onlarla top, stolüstü tennis və şahmat oynaya bilirdi. Heç şübhəsiz, əgər işi yox idisə. Əgər işləyirdisə, e'malətxanaya girməyə heç kəs cür'ət edə bilmirdi.

საჩუქარი

ოთახში ორი საწოლი, ტანსაცმლის კარადა და თამრიკოს პატარა მაგიდა იდგა. აქ ეწყო წიგნები და ჩანთა. მაგიდასთან დიდთვალება გოგონას ფერადი პორტრეტი ეკიდა, რომელზეც ეწერა: „თამრიკო“. პორტრეტი ლეომ დახატა და მეგობარს შეჰპირდა, თუ გამოფენაზე გავიმარჯვებ, გაჩუქებო. სურათი მართლაც მოეწონათ დრეზდენში ნორჩ მხატვართა გამოფენაზე. ლეომ პირობას არ უღალატა და ნახატი თამრიკოს აჩუქა.

კითხვები:

რა ეკიდა ოთახში კედელზე?

ვისი დახატული იყო პორტრეტი?

ვის აჩუქა ლეომ პორტრეტი?

Hadiyya

Otaqda iki çarpayı, paltar şkafı və Tamrikonun kiçik stolu durur, kitablar və çanta buraya qoyulmuşdur. Stolun yanında üstünə „Tamrikoya,, sözü yazılmış iri gözlü qızın portreti asılmışdır.

Portreti Leo çəkib, dostuna söz vermişdi ki, əgər sərgidə qalib gələ, ona bağışlayacaqdı. Gənc rəssamların Drezdendə keçirilmiş sərgisində portreti doğrudan da bəyənilər. Leo öz sözüənə sadıq çıxdı və rəsmi Tamrikoya bağışladı.

მეგობრები

აინასაგან შარშან პირველად მოვიდა წერილი. „მეექვსე კლასის მოსწავლეს, რიგით მეათესაო“, – ეწერა კონვერტზე. წერილი ნოდარს შეხვდა, ის იყო სიაში რიგით მეათე. ამის შემდეგ დამეგობრდნენ ის და აინა.

აინას ძალიან უყვარს წერილის წერა. წერს ყველაფერზე, რასაც განიცდის და ნახავს. პირველ ხანებში აზერბაიჯანულიდან თარგმნიდა ქართულად და თბილისში უგზავნიდა ნოდარს. ნოდარი კი თბილისიდან ბაქოში აზერბაიჯანულ ენაზე პასუხობდა.

კითხვები:

როდის მიიღო პირველად აინასაგან ნოდარმა წერილი?

რა უყვარდა აინას?

რომელ ენაზე სწერდნენ ისინი ერთმანეთს წერილებს?

Dostlar

Aynadan birinci məktub keçən il gəldi. Zərfin üstünə „onuncu cərgədə əyləşən altıncı sinif şagirdinə,, sözləri yazılmışdı. Məktub Nodara düşdü, o, siyahı üzrə onuncu idi. Bundan sonra onunla Ayna dostlaşdılar.

Məktublaşmaq Aynanın çox xoşuna gəlirdi. Başına gələn və gördüyü hər şey haqqında yazırdı. Əvvəllər azərbaycanca yazdığınu gürcücə tərcümə etdirib Bakıdan Nodara göndərirdi. Nodar isə Tbilisidən Bakıya azərbaycanca cavab verirdi.

ლაპარაკი ტელეფონით

- ისა, შენა ხარ? სალამი.
- სალამი. ვინა ხარ?
- მე ზეინაბი ვარ.
- როგორა ხარ, ზეინაბ?
- მე კარგად, შენ?
- გაცეივდი, სურდო მაქვს.
- სიცხე ხომ არა გაქვს?
- არა, სიცხე არა მაქვს, ოღონდ სუსტად ვგრძნობ თავს.
- მე მოვალ შენს სანახავად.
- არა, არ მოხვიდე, არ შეიძლება.
- რატომ?
- გადამღებია, მე მგონი, მალე ავდგები და სკოლაში მოვალ. დიდად მაღლობელი ვარ მოკითხვისათვის.
- მალე ადექი, გამოკეთდი.
- გამაღლობ, ნახვამდის.
- გაიხარე! კარგად!

Telefon söhbəti

- İsa, sənsənmi? Salam.
- Salam. Kimsən?
- Mən Zeynəbəm.
- Necəsən, Zeynəb?

- Mən yaxşı, bəs sən?
  - Soyuqlamışam, zökməm var.
  - İstin yoxdur ki?
  - Yox, istim yoxdur, lakin özümü süst hiss edirəm.
  - Mən səni görməyə gələcəyəm.
  - Yox, gəlmə, olmaz.
  - Niyə?
  - Yoluxucudur. Məncə, tezliklə qalxıb məktəbə gələcəyəm.
- Əhval tutduğuna görə çox minnətdaram.
- Tez qalx, sağal.
  - Sağ ol, xudahafiz.
  - Minnətdaram! Gülə-gülə!

წერილი მებობარს

სალამი, ძვირფასო ქეთინო! რამდენი ხანია, შენგან აღარაფერი მსმენია. ჩვენი ტელეფონი დაზიანებულია და ვერ გირეკავ. ამიტომ გადავწყვიტე წერილი მომეწერა.

მე უკვე მეხუთე კლასში გადავედი. ვცდილობ კარგად ვისწავლო ქართული ენა. ვიცი ასო-ბგერები და ბევრი ქართული სიტყვა.

შენ, ალბათ, კახში აზერბაიჯანულ ენას სწავლობ. ხომ არ გიჭირს? ეს წერილი ჩემი დაწერილია. კელი შენს პასუხს.

შენი სევენჯა

ქ. ბოლნისი

კითხვები:

ვინ დაწერა წერილი?

რატომ ვერ უკავშირდებოდნენ მეგობრები ერთმანეთს?

რა მისწერა სევენჯამ ქეთინოს?

სად ცხოვრობენ ბავშვები?

სად მდებარეობს დაბა კახი?

Dosta məktub

Əziz Ketino, salam! Xeyli vaxtdır ki, səndən heç bir xəbər yoxdur. Telefonumuz xarabdır və zəng edə bilmirəm. Ona görə məktub yazmağı qərara aldım.

Mən artıq beşinci sinfə keçdim. Mən gürcü dilini yaxşı

ბერნამეა ჩაღირამ. გურცუ ხერფლერინი ვე ჩოღლი გურცუ სოზუნუ ბირემ.

გორუნუ, სენ Qaxda Azərbaycan dilini ბერანირსენ. Çətinlik çəkmirsən ki? Bu məktubu özüm yazmışam. Sənin cavabını gözləyirəm.

სენინ Sevincin, Bolnisi şəhəri

ი. გოგებაშვილის მიხედვით

კატო და კატა

ბანზე პურის მარცვლები ეყარა. ახლოს მშვიერი კატა იწვა, თვალე-ბი დაეხუჭა და კუდი გადაეგდო.

ჩიტის ბარტყს ეგონა, კატას სძინავსო და ახლოს დაუჯდა მარცვლების ასაკენკად.

ბელად იმავე ბანზე კეთილი კატო წინდასა ქსოვდა.

კატომ კარგად იცოდა კატის ეშმაკობა, შეეცოდა გამოუცდელი ბარტყი, დააფრთხო და გადაარჩინა კატის კლანჭებს.

კითხვები:

რა ეგონა ბარტყს?

როგორ მოიქცა კატო?

რა გავიგონიათ კატის ოინების შესახებ?

Kato və pişik

Taxtın üstünə çörək qırıntıları tökülmüşdü. Yaxınlığında ac pişik uzanmışdı, gözlərini qırpıb quyruğunu yanına uzatmışdı. Quş balası pişiyin yuxuya getdiyini zənn edib, çörək qırıntılarını dimdikləmək üçün onun yaxınlığına endi.

Bəxtindən' həmin taxtın üstündə xeyirxah Kato corab toxuyurdu. Kato pişiyin şeytanlığına yaxşı bələd idi, təcrübəsiz quş balasına yazığı gəldi və onu pişiyin pəncələrindən qurtardı.

კაკო და კოკა

კაკომ კოკას ხელი დაავლო და წყაროსაკენ გაეშურა. პატარა იყო კაკო, პატარა იყო კოკაც.

კაკომ წყაროს შეჰლიღინა:

- წყაროვ, წყაროვ, ჩამომისხი ცივი წყალი!

აუესო წყარომ კაკოს კოკა დალიღინითვე უპასუხა:

– შენისთანა პატარამო როგორ შეძლოს ატანაო!

– არხენად იყავ! – უთხრა კაკომ და გზას გაუდგა. ემძიმა კაკოს კოკა, მაგრამ წყალი არ გადაღვარა, ქოშინით შევიდა ეზოში, ჭიშკართან დედა შემოეგება:

– შვილო, შვილო, მომსწრებიხარ! – თქვა და ცრემლი მოერია.

კ ი თ ხ ვ ე ბ ი :

რამხელა იყო კაკო? კოკა?

რა უთხრა კაკოს წყარომ?

რა გაუხარდა დედას?

როგორი ბიჭია კაკო?

Kako və kuzə

Kako kuzəni əlinə götürüb, çeşməyə tərəf yollandı. Kako balaca idi, Kuzə də kiçik idi.

Kako bulaga dedi:

– Bulaq, bulaq, mənə soyuq su tök!

– Bulaq Kakonun kuzəsini doldurub şırıldaya-şırıldaya cavab verdi:

– Sənin kimi balaca uşaq kuzəni necə qaldıracaq!

– Arxayın ol! – deyə Kako ona cavab verib, yoluna düzəldi. Kuzə Kakoya ağırlıq saldı, lakin o, suyu tökmədi, tövsüyə-tövsüyə həyəətə girdi, əlaqapının yanında onu anası qazsıladı:

– Oğul, bala, yetişmişən! – deyə anasının gözləri yaşardı.

შოთა რუსთაველი

შოთა რუსთაველი არის დიდი ქართველი პოეტი. მან დაწერა პოემა „ვეფხისტყაოსანი“

ამ პოემაში პოეტი ყველა ერის მეგობრობას და ძმობას უმღერის.

Şota Rustaveli

Şota Rustaveli böyük gürcü şairidir. O, „Pələng dərisi geymiş pəhləvan,“ poemasını yazmışdır.

Bu poemada şair bütün millətlərin dostluğunu və qardaşlığını təənnüm edir.

მზიური საქართველო

საქართველოს ყოველ კუთხეში მრავალი საინტერესო და ლამაზი ადგილია. დასვენების დღეებში შეგიძლიათ გაეცნოთ მშობლიური მხარის ღირსშესანიშნავ ისტორიულ ადგილებს, ახალმშენებლობებს, სასოფლო ცხოვრებას, მოწინავე ადამიანებს, კავკასიონისა და თრიალეთის ქედის ულამაზეს მწვერვალებს, უღელტეხილებსა და ხეობებს, შავი ზღვის წარმტაც სანაპიროს და სხვა.

საქართველოში მეგობრულად ცხოვრობენ: ქართველები, აზერბაიჯანელები, რუსები, სომხები, ბერძნები, ქურთები, და სხვა.

საქართველოში მოჰყავთ ჩაი, ლიმონი, ყურძენი, ხილი და სხვა. აქ ბუნებრივი სიმდიდრეც ბევრია.

კ ი თ ხ ე ბ ი :

როგორი ადგილებია საქართველოში?

რა ეროვნებები ცხოვრობენ საქართველოში.

რა მოჰყავთ საქართველოში?

Günəşli Gürcüstan

Gürcüstanın bütün guşələrində cazibədar və gözəl yerlər coxdur. İstirahət günlərində dogma diyarın görməli tarixu yerləri, yeni tikintiləri, kənd həyatı, qabaqcıl adamları Kavkasioni və Trialeti dağ silsilələrinin yamac və zirvələri, aşırım və dərələri, Qara dənizin cazibədar sahilləri və başqa qəşəng yerləri ilə tanış olmaq mümkündür.

Gürcüstanda gürcülər, azərbaycanlılar, ruslar, ermənilər; yunanlar, kürdlər və başqa xalqların nümayəndələri dostcasına yaşayırlar.

Gürcüstanda çay, limon, üzüm, meyvə və başqa məhsullar yetişdirilir. Burada təbiyyət zəngindir.

ზივი ჭიჭინაქი

სიძლირა საქართველოში

მოკაშკაშე ცაო,

ზღვაო, ლიცლიცაო,

დათოვლილო მთაო,

მთაო, ქათქათაო,

ჯეჯილო და ტყეო.

სულ იმრიალეო,
საქართველოს მზეო,
სულ იგიზგიზეო!

Q. Cıçınadze

Gürcüstan nəğməsi

Sən ey lacivərd səmə,
Zümrüd rəngli dalgalar,
Ey.başı ağ çalmalı,
Zirvəsi qarlı dağlar!
Yaşıl taxıl zəmisı,
Pıçıldayan göy meşə!
Gürcüstanın günəşi
Qoy parlasın Həmişə!

Gürcücadən tərcümə edəni:

N. Nəşibov

საქართველოს ისტორია

ქართველ ხალხს მრავალსაუკუნოვანი ისტორია აქვს. თბილისი ათას ხუთასი წლისაა, ხოლო საქართველოს ძველი დედაქალაქი – მცხეთა, მასზე თითქმის ათასი წლით უფროსია. ქუთაისი ძველ ბერძნებს ნახსენები აქვთ ორიათას შვიდასი წლის წინათ, როგორც ძველი ქალაქი, კოლხიდას კი ისინი აყვავებულ ქვეყანას უწოდებენ.

უძველესია ქართული დამწერლობაც; ქართული ანბანი შეიქმნა სულ ცოტა ათას ხუთასი წლის წინათ. ჩვენამდე მოღწეული პირველი ქართული მხატვრული ნაწარმოები მეხუთე საუკუნისაა. იგი დღესაც დიდი ინტერესით იკითხება. ეს არის „შუშანიკის წამება“, რომელიც დაწერილია იაკობ ცურტაველის მიერ.

ქართული ლიტერატურის ყველაზე დიდი და მნიშვნელოვანი ძეგლია შოთა რუსთაველის „ვეფხისტყაოსანი“, რომელიც მეთორმეტე საუკუნეშია დაწერილი. ათი, თხუთმეტი საუკუნის ისტორია აქვთ ისეთ არქიტექტურულ ძეგლებს, როგორიცაა სვეტიცხოველი, ჯვარი, სიონი, გელათი, ვარძია და სხვა.

Gürcüstan tarixi

Gürcü xalqı çoxəsrlik tarixə malikdir. Tbilisinin 1500 yaşı

vardır, lakin Gürcüstanın qədim paytaxtı Msxeta ondan, demək olar ki, 1000 yaş böyükdür. Yunanlar qədim şəhər kimi Kutaisinin adını iki min yeddi yüz il bundan əvvəl çəkmişlər. Kolxidani isə onlar çiçəkli diyar adlandırırdılar.

Gürcü əlyazması da qədimdir; gürcü əlifbası ən azı iki min beş yüz il bundan əvvəl yaranmışdır. Bizə gəlib çatan ilk gürcü bədii əsər V əsrə aiddir. O bu gün də böyük maraqla oxunur. Bu, Yakob Tsurtaveli tərəfindən yazılmış „Şuşanikin şəhidliyi,, əsəridir.

Gürcü ədəbiyyatının ən böyük və dəyərli abidəsi Rustavelinin „Pələng dərisi geymiş pəhləvan,,ıdır ki, o XII əsrdə yazılmışdır. Svetisxoveli, Xaç kilsəsi, Sioni, Gelati, Vardziya kimi arxeoloji abidələr və başqa abidələr on, on beş əsrlik tarixə malikdir.

თბილისი

თბილისი საქართველოს რესპუბლიკის დედაქალაქია. მას შუაზე ჰყოფს მდინარე მტკვარი. ქალაქის ორი მხარე ერთმანეთს უკავშირდება ფართო ხიდებით.

თბილისში ერთ მილიონზე მეტი მოსახლეა. ჩვენი დედაქალაქი მრავალეროვანია.

ლამაზია თბილისი. მას ზემოდან დასცქერის მთაწმინდა; იქვე, მამადავითის მთაზე, მდებარეობს შწერალთა და საზოგადო მოღვაწეთა პანთეონი.

თბილისს ამშვენებს რუსთაველისა და ილია ჭავჭავაძის, დავით აღმაშენებლისა და აკაკი წერეთლის გამზირები. განახლდნენ და ქალაქ-მუზეუმად იქცნენ ძველი თბილისის უბნები.

თბილისის მეტრო ჩვენი დედაქალაქის სიამაყეა. მშვენიერია ფილარმონიის შენობა.

Tbilisi

Tbilisi Gürcüstan Respublikasının paytaxtıdır. Kür çayı onu ortadan bödür. Şəhərin hər iki tərəfi bir-biri ilə enli körpülərlə birləşir.

Tbilisidə milyondan çox əhali yaşayır. Rajtaxtımız çoxmillətlidir.

Tbilisi gözəldir. Mtasında ona yuxarıdan baxır, elə oradaca Ata Davit dağında yazıçı və ictimai xadimlərin panteonu yerləşir.

Rustaveli və İlya Çavçavadze, David Agmaşenebeli və Akaki Sereteli prospektləri Tbilisiyə yarasıq verir. Köhnə Tbilisi obaları yeniləşib, şəhər-muzeylərə çevrilmişlər.

Tbilisi metrosu paytaxtımızın fəxridir. Filarmoniyanın binası qəşəngdir.

რუსთავი

თბილისიდან 30 კილომეტრის მანძილზე მდებარეობს ქალაქი რუსთავი. იგი სულ ახალგაზრდა ქალაქია – 50 წლისაა. იქ დიდი მეტალურგიული ქარხანაა. არის სხვა ქარხნებიც. ფართო და ლამაზ ქუჩებს ამშვენებს მრავალსართულიანი შენობები. ეს არის თანამედროვე ქალაქი. მხოლოდ მტკვრის ნაპირზე შემორჩენილი ძველი ნანგრევები გვაგონებს, რომ აქ ოდესღაც იყო ქალაქი, რომელიც მტრებმა დაანგრიეს. ქართველმა ხალხმა კვლავ გააცოცხლა ძველი ქალაქი. რუსთავი ინტერნაციონალური ქალაქია. იქ ცხოვრობენ და შრომობენ ქართველები, რუსები, აზერბაიჯანელები და სხვა ხალხები.

Rustavi

Rustavi şəhəri Tbilisinin 30 kilometrliyində yerləşir. O, hələ lap cavandır – cəmi 50 yaşındadır. Orada böyük metallurgiya zavodu vardır. Başqa zavodlar da vardır. Geniş və gözəl küçələrə çoxmərtəbəli evlər yarasıq verir. Bu, müasir şəhərdir. Lakin Kür sahilində qalmış qədim tikinti qalıqları xatırladır ki, orada vaxtilə şəhər olmuşdur. Onu düşmənlər dağıtmışlar. Gürcü xalqı qədim şəhəri yenidən dirçəltdi. Rustavi beynəlmiləl şəhərdir. Orada gürcülər, ruslar, azərbaycanlılar, ukraynalılar və başqa xalqların nümayəndələri yaşayır və çalışırlar.

მთაწმინდა

მთაწმინდის პლატო წარსულში ხრიოკ ადგილს წარმოადგენდა.

1938 წელს ზაქარია და ნინო ქურდიანების პროექტით განახლდა ფუნიკულიორის ზედა სადგური, აშენდა რესტორანი, ბიბლიოთეკა და სხვა ნაგებობანი.

33 გრადუსიან დახრილ ფერდობზე რკინიგზა 1905 წელს გაიყვანეს, შემდეგ იგი გადაკეთდა და დღემდე ამ სახით არის შემორჩენილი.

მამდავითის ეკლესიისა და ქელის სახელი VI საუკუნეში არის ნახსენები.

მამლავთის ეკლესიის ეზოში მდებარეობს ქართველ მწერალთა და საზოგადო მოღვაწეთა პანთონი. აქ განისვენებენ დიდი ქართველი მწერლები: ნ. ბარათაშვილი, ი. ჭავჭავაძე, ა. წერეთელი, ვაჟა – ფშაველა, ი. გოგებაშვილი, ი. გრიშაშვილი, ს. ჩიქოვანი, შ. დადიანი, ცნობილი ქართველი მეცნიერები ა. ცაგარელი, მ. ჯანაშვილი, ს. ჯანაშია. ქვედა ტერასზე დაკრძალულია დიდი რუსი პოეტი ა. გრიბოედოვი და მისი მეუღლე ნინო ჭავჭავაძე.

კულტურისა და დასვენების პარკი ახლა დამშვენებულია ძვირფასი ჯიშის მცენარეულობით. აქვეა სხვადასხვა გასართობი ატრაქციონები, კინოთეატრები, პლანეტარიუმი და სხვ.

Mtasminda

Mtasminda düzənliyi keçmişdə bitkisiz, çıpaq yer olmuşdur.

1938-ci ildə Zakariya və Nimo Kurdianilərin layihəsi üzrə funikulyorun yuxarı stansiyası, restoran, kitabxana və digər tikintilər inşa edildi.

33 dərəcə mail dağ yamacına 1905-ci ildə dəmiryol çəkilmişdi. Sonralar o dəyişdirilmiş və bu günə qədər həmin şəkildə qalmaqdadır.

Ata Davit kilsəsinin və dağın adı XI əsrdən bəllidir. Bu kilsənin həyatında gürcü yazıçı və ictimai xadimlərinin panteonu yerləşir. Burada böyük gürcü yazıçıları N. Barataşvili, İ. Çavçavadze, A. Sereteli, Vaja-Pşavela, D. Kldiaşvili, İ. Qrişaşvili, S. Çikovani, Ş. Dadiani; məşhur gürcü alimləri A. Saqareli, M. Canaşvili, S. Canaşıa və başqaları uyuyurlar. Aşağı meydana böyük rus şairi A. Qriboyedov və onun arvadı Nino Çavçavadze dəfn edilmişlər.

Mədəniyyət və istirahət parkı qiymətli bitkilərlə daha da zənginləşdirilmişdir. Burada müxtəlif atraksion, kinoteatr, planetarium və başqa əyləncələr vardır.

მცხეთა

ქალაქი მცხეთა საქართველოს სამხედრო გზის 22-ე კილომეტრზე, თბილისის ჩრდილო-დასავლეთით, ორი მდინარის: არაგვისა და მტკვრის შესართავთან მდებარეობს.

არქეოლოგიური გათხრების შედეგად დადგინდა, რომ ჩვენ წელთაღრიცხვამდე ორი ათასი წლის წინათ აქ უკვე არსებობდა მსხვილი დასახლება. ჩვენი წელთაღრიცხვის VI საუკუნემდე მცხეთა იყო იბერიის, შემდეგ კი საქართველოს პოლიტიკურ-ადმინისტრაციული, რელიგიური და კულტურული ცენტრი. VI საუკუნიდან საქართველოს დედაქალაქად გამოცხადდა თბილისი, მცხეთა კი დარჩა ქვეყნის რელიგიურ ცენტრად – საქართველოს კათალიკოს-პატრიარქის რეზიდენციად.

მცხეთაში მოქმედებს საქართველოს ტურიზმის რესპუბლიკური საბჭოს ტურისტული ბაზა, მხარეთმცოდნეობის მუზეუმი, სასტუმრო.

მცხეთაში მოღვაწეობდა ცნობილი მებაღე – დეკორატივი მიხეილ მამულაშვილი. მის პატარა ბაღში თავმოყრილია 1000-მდე სხვადასხვა მცენარე და ყვავილი.

მცხეთა და მისი მიდამოები მდიდარია არქეოლოგიური და მატერი-ალური კულტურის ძეგლებით.

მცხეთის არქიტექტურული ძეგლებიდან თავისი მონუმენტალობით გამოირჩევა სვეტიცხოველის დიდებული კათედრალური ტაძარი, რომელიც 1010-1029 წლებში აშენდა კათალიკოს – პატრიარქის მელქისედეკის ხელმძღვანელობით.

Msxeta

Msxeta şəhəri Gürcüstan hərbi yolunun 22 kilometrliyində, Tbilisinin şimal-qərbində „Araqvi və Kür çaylarının qovuşduğu yerdə yerləşir.

Arxeoloji qazıntılar nəticəsində müəyyən edilmişdir ki, bizim tarix hesabımızla 2 min il bundan əvvəl burada əhali yaşayırmış. Bizim tarix hesabımızla VI əsrədək Msxeta İberiyanın, sonra isə Gürcüstanın siyasi-inzibati, dini və mədəni mərkəzi idi. VI əsrdən isə Tbilisi Gürcüstanın paytaxtı, Msxeta isə ölkənin dini mərkəzi – Gürcüstan katolikos-patriarxının malikanəsi e'lan edildi.

Msxetada Gürcüstan turizmi respublika şurasının turist bazası, diyarşünaslıq muzeyi, mehmanxana vardır.

Msxetada məşhur bağban-dekoratör Mixail Mamulaşvili yaşayırdı. O, kiçik bağda 1000-ə qədər müxtəlif bitki və gül növü yetişdirmişdir.

Msxeta və onun ətrafı arxeoloji və maddi mədəniyyət abidələri ilə zəngindir.

Msxeta arxeoloji abidələri arasında əzəmətli Svetisxoveli kafedral kilsəsi öz monumentallığı ilə fərqlənir. O 1010-1029-cu illərdə katolikos-patriarx Melkisedekin rəhbərliyi altında tikilmişdir.

მცხეთის ჯვარი

მცხეთის ჯვარი – ქართული ხუროთმოძღვრების ხელთუქმნელი ძეგლია.

მცხეთის ჯვარს დიდი ხნის ისტორია აქვს. ჯერ კიდევ IV საუკუნეში, როცა ქართველებმა ქრისტიანობა მიიღეს, მთის წვერზე აღმართათ ხის ჯვარი, რომელსაც ქართველების გარდა თაყვანს სცემდნენ კავკასიის სხვა ქრისტიანი ხალხები.

VI საუკუნის მეორე ნახევარში იქვე აუგიათ ეკლესია. მცხეთის ჯვარი მნახველს აოცებს ფორმითა და მდებარეობით.

Msxeta ხაჩ კilsəsi

Msxeta ხაჩ კilsəsi გურცუ me'marlığının gözəl abidəsidir.

Msxeta ხაჩ კilsəsinin böyük tarixi vardır. Hələ IV əsrdə, gürcülər xristianlığı qəbul edəndə dağın başında ağac ხაჩ ucaldırlar ki, ona gürcülərdən başqa Qafqazın digər xristian xalqları da sitayiş edirdilər.

VI əsrin ikinci yarısında burada kilsə ucaldılmışdır.

Msxeta ხაჩ კilsəsi öz forma və yeri ilə buraya gələnləri heyran edir.

ბეთანიის ტაძარი

ბეთანიის ტაძარი აშენებულია თამარ მეფის ეპოქაში. ამ დროს საქართველომ თავისი პოლიტიკური და კულტურული აღმავლობის უმაღლეს წერტილს მიაღწია.

ბეთანიის ტაძარში შემონახულია თამარ მეფის პორტრეტული გამოსახულება. საქართველოში თამარ მეფის ოთხი ფრესკული გამოსახულებაა შემორჩენილი: ვარძიაში, ყინწვისში, ბერთუბანსა და ბეთანიაში.

ბეთანიის ტაძარში ფრესკაზე კარგადაა შემონახული თამარის სახე.

მთავარი ტაძრის ჩრდილო დასავლეთით პატარა ეკლესია მდებარეობს, რომელიც 1196 წლით თარიღდება. ეს ეკლესია თამარის აღმზრდელ მამიდას, რუსუდანს აუგია.

Betania mə'bədi

Betania mə'bədi çarıça Tamaranın dövründə tikilmişdir. Bu zaman Gürcüstan öz siyasi və mədəni inkişafının ən yüksək mərhələsinə çatmışdı.

Betania mə'bədində çarıça Tamaranın portret-əksi saxlanılır. Gürcüstanda çarıça Tamaranın dörd freskalı əksi qalmışdır ki, onlar da Vardziya, Kintzvisi, Bertubani və Betaniadadır.

Betaniya mə'bədində freskada Tamaranın sürəti saxlanmaqdadır. Əsas mə'bədin şimal-şərqində balaca kilsə vardır ki, o 1196-cı ildə tikilmişdir.

Bu kilsə Tamaranın təbiyəçisi, onu böyüdən bibisi Rusudan tərəfindən tikilmişdir.

შავნაბადა – ქრწანისი

თრიალეთის ქედის განშტოებაზე, თელეთის ქედის ბოლოს, შემალეებაზე შავნაბადას ეკლესია მოჩანს. იგი თბილისის სამხრეთით მდებარეობს.

შავნაბადას მთიდან ულამაზესი ხედი იშლება; მოჩანს ქ. თბილისი, მტკვრის ხეობა, სამხრეთით ლალვარის მთები, კუმისის ტბა, რომელიც ერთ-ერთი ყველაზე დიდი ტბაა თბილისის მიდამოებში. იგი ზღვის დონიდან 480 მეტრის სიმაღლეზე მდებარეობს.

კუმისის ტალახი სამკურნალოა თავისი ბალნეოთერაპიული თვისებებით.

Şavnabad-Krtsanisi

Trialeti dagının ayrıldığı, Teleti dagının sonunda, yüksəklikdə Şavnabad kilsəsi görünür. O, Tbilisinin cənubunda yerləşir.

Şavnabad dağından gözəl mənzərə açılır; Tbilisi şəhəri, Kür çayı, cənubunda Ləlvər dağları, Kumisi gölü görünür. Bu göl Tbilisi ətrafında olan ən böyük göllərdən biridir. O, dəniz səviyyəsindən 480 metr yüksəklikdə yerləşir.

Kumisi palçığı öz balneoloji keyfiyyətliliyi ilə müalicə üçün yararlıdır.

კუს ტბა

კუს ტბა თბილისელების ერთ-ერთი საყვარელი დასასვენებელი ადგილია: ტბა საჭაერო-საბაგირო გზით ი. ჭავჭავაძის გამზირს უკავ-

შირდება. ტბიდან სამანქანო გზა ქართული ხუროთმოძღვრების ეთნოგრაფიული მუზეუმის გვერდით გადის. მუზეუმის მთავარი შესასვლელიდან საბაგირო გზის სადგურამდე 1 კილომეტრია.

მუზეუმს 45 ჰექტარი ფართობი უკავია. მის ტერიტორიაზე განლაგებულია საქართველოს სხვადასხვა კუთხისათვის დამახასიათებელი საცხოვრებელი სახლები ეზოებითა და დამხმარე სათავსოებით.

მუზეუმიდან კილომეტრნახევრიანი გზა ვაკის პარკსა და ი. ჭავჭავაძის პროსპექტზე ეშვება.

Qu (tısbağa) gölü

Qu gölü tbilisililerin ən sevimli istirahət yerlərindən biridir. Göl asma hava yolu ilə İ. Çavçavadzə prospekti ilə əlaqədardır. Avtomobil yolu göldən gürcü me'marlığının etnoqrafiya muzeyinə aparır. Muzeyin əsas giriş yerindən asma hava yoluna qədər bir kilometr məsafə vardır.

Muzey 45 hektar sahəni tutur. Onun ərazisində Gürcüstanın müxtəlif guşələri üçün səciyyəvi olan qapı-bacalı, həyət-bağlı yaşayış evləri yerləşdirilmişdir.

Muzeydən 1,5 kilometrlik yol Vake parkına və İ. Çavçavadzə prospektinə enir.

კოჯორი

კოჯორი თბილისის სამხრეთ-დასავლეთით, თრიალეთის ქედის განშტოებაზე, ზღვის დონიდან 1400 მეტრის სიმაღლეზე მდებარეობს. კოჯორის მიდამოები დაფარულია ფოთლოვანი ტყით. აქ ხარობს მუხა, რცხილა, იფანი, წიფელი, ცაცხვი.

კოჯორის კლიმატურმა პირობებმა და ხელსაყრელმა გეოგრაფიულმა მდებარეობამ ძველთაგანვე განაპირობა მისი საკურორტო მნიშვნელობა. აქ მთელი წლის მანძილზე მუშაობს ბავშვთა სანატორიუმები, ხოლო ზაფხულობით ბავშვთა ბანაკები.

სამანქანო გზის სიგრძე თბილისიდან კოჯორამდე 18 კილომეტრია.

Qocori

Qocori Tbilisinin cənub-şərqində, Trialeti dağlarının budaqlandığı yerdə, dəniz səviyyəsindən 1400 metr yüksəklikdə yerləşir. Qocorinin ətrafı yarpaqlı meşələrlə örtülmüşdür. Burada palıd, vələs, dişbudaq ağacı, fısdıq, cökə və başqa ağaclar bitir.

Qocorinin iqlimi və əlverişli coğrafi mövqeyi lap əvvəllərdən onun kurort əhəmiyyətini müəyyən etmişdir. Burada uşaq sanatoriyaları, yayda isə uşaq düşərgələri fəaliyyət göstərir.

Tbilisidən Qocoriyə qədər avtomobil yolunun uzunluğu 18 kilometrdir.

მარტყოფი და ნორიო

მარტყოფი და ნორიო ისტორიულად ცნობილი სოფლებია. VIII საუკუნეში, როცა უცხოელმა დაპყრობლებმა ქალაქი რუსთავი ააოხრეს, რუსთავის ეპისკოპოსები მარტყოფის მონასტერში გადმოსახლდნენ. რუსთავის ეპისკოპოსმა სტეფანე II (ჯორჯაძემ) გუმბათიანი ეკლესია ააშენა, რომლის ნანგრევები დღესაც არის შემორჩენილი.

1623 წელს გამოჩენილმა სარდალმა გიორგი სააკაძემ აქ გადაიხადა ომი, რომელიც ქართველთა გამარჯვებით დამთავრდა და ისტორიაში მარტყოფის ბრძოლის სახელით არის ცნობილი.

Martkopi-Norio

Martkopi və Norio tarixən tanınmış kəndlərdir. VIII əsrdə, xarici qəsbkarlar Rustavi şəhərini yerlə yeksan edəndə, Rustavi yepiskopluğu Martkopi monastırına köçürülmüşdür. Rustavi yepiskopu II Stepane (Corcadze) tağlı kilisə tikdirdi ki, onun qalıqları bu günə kimi qalmaqdadır.

1623-cü ildə məşhur sərkərdə Georgi Saakadze burada müharibə etmişdir. Bu müharibə gürcülərin qələbəsi ilə nəticələnmiş və tarixə Martkopi vuruşması kimi daxil olmuşdur.

ლისის ტბა

ლისის ტბა ერთ-ერთი ყველაზე კეთილმოწყობილი ტბაა თბილისის მიდამოებში. აქ არის შესანიშნავი ხელოვნური პარკი, სპორტული მოედნები, სანაოსნო სადგური და სხვა. მანძილი ქალაქიდან ტბამდე 5 კილომეტრია.

Lisi gölü

Lisi gölü Tbilisi ətrafında ən abad göllərdən biridir. Burada çox gözəl sün'i park, idman meydanı və başqa əyləncələr vardır. Şəhərdən gölə qədər 5 kilometr məsafə vardır.

„სიკეთე“

ეს კლუბი 1987 წლის დეკემბერში შეიქმნა თბილისის იაკობ გოგებაშვილის სახელობის სახელმწიფო პედაგოგიურ სასწავლებელში. მისი არსებობის მიზანია:

მოხუცებზე, მარტოხელებზე, ავადმყოფებზე, ინვალიდებსა და ყველა იმ ადამიანებზე ზრუნვა, ვისთვისაც განსაკუთრებით ძვირფასია ადამიანური სითბო და სიკეთე.

კლუბში 140 მოსწავლეა გაერთიანებული, რომლებიც ფიზიკურად და მორალურად ეზმარებიან 100-ზე მეტ მოხუცებულსა და მრავალშვილიან ოჯახებზე აქვთ აღებული შეფობა.

„Xeyirxahlıq„

Bu klub 1987-ci ilin dekabrında Tbilisidə Y. Qoqebaşvili adına Dövlət pedaqoji məktəbində təşkil edilmiş və aşağıdakı məqsədləri həyata keçirməyi nəzərdə tutur:

Qocalara, tənha, xəstə, əlil və ümumiyyətlə insan həssaslığına və səmimiyyətinə möhtac olan bütün adamlara havadarlıq etmək!

Klubda 140 tələbə birləşir ki, onlar da 100 nəfərdən artıq qocaya əməli və mə'nəvi xidmət göstərir və çoxuşaqlı ailələrə hamilik edirlər.

ტვირთი

გზაში ერთ მოხუცს ახალგაზრდა წამოეწია და ცოტა დაცინვით უთხრა: რა ნელა მოდიხარ, გამოადგი ფეხიო. მოხუცმა უპასუხა: მეც რომ შენსავით ცარიელი ვიყო, ჩქარა ვივლიდიო.

ჭაბუკს გაუკვირდა: შენც ცარიელი არა ხარ? მარტო ერთი ჯოხი გიჭირავს ხელშიო.

– ხელში ერთი ჯოხი მიჭირავს, ზურგზე კი სამოცდამოხუთმეტეტი წელი მკიდიაო, – გაუსწორა მოხუცმა.

Yük

Bir gənc yolda qocaya çatıb bir qədər kinayə ilə ona deyir:

– Nə yavaş addımlayırsan, ayagını bir az yeyinlət.

Qoca cavab verir:

– Mən də boş olsaydım, sənin kimi sür'ətlə gedərdim.

Cavan təəccüblənir:

- Sən də boş deyilsənmi? Əlində yalnız əsa tutmusan.
- Əlimdə yalnız əsa tutmuşamsa da, belimdən yetmiş beş il asılmışdır, – deyə qoca onun sözlünə düzəliş verir.

მეტროში

მეტროს ვაგონში სხედან დედა და მისი ორი შვილი. დედა რაღაც საინტერესო წიგნის კითხვითაა გართული.

- დედა, – რაღაცის თქმა უნდა გოგონას.
  - ნუ მიშლი ხელს, – აწყვეტინებს დედა.
- ბავშვი ჩუმდება.

ერთ გაჩერებაზე დედამ წიგნი დახურა, ჩანთაში ჩადო, წამოდგა და შვილს მიმართა:

- ჩავდივართ, შენი ძმა სადღაა?
- ის უკვე ჩავიდა, – უპასუხა შვილმა.
- როდის? – გაუკვირდა დედას.
- მე რომ „ხელი შეგიშაღე“, – დააზუსტა გოგონამ.

Metroda

Ana və onun iki uşağı metro vaqonunda əyləşmişlər. Ananın başı nə isə maraqlı bir kitaba qarışmışdı.

- Ana, – deyə qız anasına nə isə demək istəyir.
  - Mane olma, – deyə ana onun sözlünü yarımçıq kəsir.
- Uşaq susur.

Dayanacaqların birində ana kitabı büküb çantaya qoyur, ayağa qalxıb uşağına müraciət edir:

- Düşürük, bəs qardaşın hanı?
- O, artıq düşdü, – deyə uşaq cavab verir.
- Nə vaxt? – deyə ana təəccüblənir.
- Mən „sənə mane olanda“, – deyə qız qardaşının düşdüyü vaxtı dəqiqləşdirir.

სულხან-საბა ორბელიანი

მეფე და მხატვარი

იყო ერთი ცალთვალა მეფე. მას ჰყავდა მხატვარი.. მეფე ეძებდა მიზეზს, რომ მხატვარი დაესაჯა. ერთხელ მეფემ უბრძანა მხატვარს – დამხატეო.

მხატვარი შეწუხდა: თუ ორთვალისან დახატავ, – მომკლავს: მე ასეთი არა ვარო. თუ დაეხატავ ცალთვალას – მაინც მომკლავს: როგორ გამიბედო.

ბევრი იფიქრა მხატვარმა და ასე მოიქცა: დახატა ირემი, მეფეს ხელში დააჭერინა თოფი, რომელსაც ირემს უმიზნებდა; საღი თვალი გახელილი ჰქონდა, ხოლო ბრმა თვალი – დახუჭული.

მეფემ მიზეზი ვეღარ უპოვნა და მხატვარი გადარჩა.

ასე აიცილა მხატვარმა სიკვდილი.

Çar və rəssam

Bir taygöz çar varmış. Çar rəssamı öldürmək üçün bəhanə axtarırmış. Bir dəfə çar ona öz şəklini çəkməyi əmr edir.

Rəssam narahat olur: əgər iki gözlü çəksəm, öldürəcək ki, mən belə deyiləm. Yox, əgər taygöz çəksəm, yenə də öldürəcək ki, necə cür'ət etdin.

Rəssam çox fikirləşdikdən sonra belə edir: o, çarın əlinə tüfəng verib, kor gözünü qırpdırır, sağ gözü ilə sə maralı nişan aldırır.

Bu yolla rəssam canını ölümdən qurtarır.

სულხან-საბა ორბელიანი

უსარგებლო ოქრო

ერთმა კაცმა ოქრო დამალა. ყოველ ღამეს მიდიოდა და ამოწმებდა, იყო თუ არა ადგილზე მისი დამალული ოქრო. ეს დაინახა მეორე კაცმა და ის ოქრო ჩუმად ამოიღო. მის ნაცვლად კი ქვა ჩადო. ღამით პატრონი კვლავ მოვიდა, მაგრამ ოქრო ვეღარ ნახა, დაიწყო ხმამაღლა ტირილი. მეორე კაცმა უთხრა: რატომ სტირი? შენთვის სულ ერთი არ არის, რა იღება მიწაში უსარგებლოდ – ოქრო თუ ქვაო?

Faydasız qızıl

Bir nəfər qızıl gizlədir. O, gizlətdiyi qızılın yerində olub-

olmadığını hər gecə gedib yoxlayırmış. Bunu ikinci bir adam görür və həmin qızılı sakitcə çıxarib aparır və yerinə daş qoyur. Qızıl sahibi gecə yenidən gəlir, lakin qızılı yerində tapmayıb hündürdən aqlamağa başlayır. İkinci bir nəfər deyir:

– Niyə ağlayırsan? Məgər sənin üçün bir deyilmi ki, yerə basdırılan faydasız qızıldır və ya daş?

ავადმყოფი ექიმი და მნახველი

ერთი ექიმი ავად გახდა. მასთან სანახავად შვიდენე მეგობრები. ბევრი ილაპარაკეს. ერთმა მეგობარმა ხუმრობით ჰკითხა ექიმს:

– აქამდე შენ რჩევას ავადმყოფებს აძლევდი, ახლა ჯანმრთელებს რას ურჩევო.

ექიმმა უპასუხა:

– როდესაც ავადმყოფთან მოხვალთ, ბევრი ლაპარაკით ნუ შეაწუხებთო.

Xəstə həkim və ona başçəkən

Bir həkim xəstələnir, dostları ona baş çəkməyə gəlirlər. Çox söhbət edirlər. Dostlarından biri zarafatla həkimdən soruşur:

– İndiyə qədər xəstələrə məsləhəti sən verirdin, bəs indi sağlam adamlara məsləhətin nə ola bilərdi?

Həkim ona cavab verir:

– Xəstə yanına gələndə onu çox danışmaqla bezdirməyəsiz.

სულხან-საბა ორბელიანი

გლეხი და მეფე

ერთ გლეხს ღამით ხარები მოჰპარეს. მეორე დღეს გლეხი მეფესთან მივიდა და თავისი გასაჭირი უამბო. მეფემ ჰკითხა გლეხს:

– ღამე შენ და შენი შვილები რას აკეთებთო?

– მუშაობით დაღლილები ვიყავით და გვეძინაო, – უპასუხა გლეხმა.

მეფემ დაცინვით უთხრა:

– ღამე მეც მეძინა და არ ვიცი, ვინ მოიპარა შენი ხარებიო.

გლეხი მიხვდა დაცინვასა და მეფეს უთხრა:

– მართალს ბრძანებთ, მეფეო. იმ ქვეყანაში, სადაც ყველას სძინავს, ქურდს ვინ დაიჭერსო.

აი უკვე მეოთხე შემოდგომაა ის მოფრინავს აქ. ხალხი შეეჩვია მას, ელოდებიან. უყრიან საჭმელს. მას ახსოვს გასროლა, მაგრამ სულერთია — მაინც მოფრინავს.

Sədaqət

(Y. Auerbax üzrə)

Bir neçə il bundan əvvəl bu yerlərdən qu quşları qatarı keçirdi. Quşlar kəndin yaxınlığındakı kiçik göldə istirahət edirdilər. Dan yeri yenicə sökülürdü. Qu quşları üzür, lələklərini təmizləyir və onların xoş səs-küyü ətrafı bürümüşdü. Yuxudan yenicə qalxmış adamlar qatarı hürkütməmək üçün uşaqları gölə yaxın buraxmırdılar. Uşaqlar çörək gətirib, uzaqdan quşlara atırdılar.

Qu quşları gecələyib səhər erkən, hələ hamı yuxuda ikən yola düzəlməyə hazırlaşırtdılar. Qəflətən sükutu pozan atəş olmasaydı, onlar sakit uçub gəldikləri kimi, sakit də uçub gədəcəkdilər. Qorxmış quşlar göyə qalxdılar, sahildə isə yaralanmış quş qaldı. Qatar hələ uçub getməmişdi ki, ondan bir qu quşu ayrılıb geri döndü, ölmüş rəfiqəsinin başı üstündə dəfələrlə dövrə vurdu.

Və adamlar həyatlarında ilk dəfə olaraq əcayib bir səsin şahidi oldular. Bu səsi göz yaşsız eşitmək mümkün deyildi. Sonra qu quşları uçub getdi.

Quşa güllə atan adamı tutub mühakimə etdilər.

Düz bir ildən, günbəgün, saatbasaat bu gölə qu quşu uçub gəlməşəydi, bəlkə də bu hadisə yaddan çıxardı. O, tək idi. O, yenə də elə həmin qəmli mahnını oxuyurdu. Adamlar o saat başa düşdülər ki, bu, göldə öz rəfiqəsini itirmiş həmin qu quşu idi.

Artıq bu dördüncü payızdır ki, o buraya uçub gəlir... Adamlar artıq buna öyrəşmiş və səbrsizliklə onu gözləyirlər... Ona yemə atırlar. O, atəşi yaddan çıxarmamışdır, lakin yenə də gəlir.

მოკლე ამბები

ერთი კაცი მივიდა მაღაზიაში და გამყიდველს შაქარი სთხოვა. გამყიდველმა გახსნა ქილა, რომელზეც ეწერა „წიწაკა“.

- მე ხომ შაქარი გთხოვეთ, – უპასუხა მყიდველმა.
- აი ეს არის შაქარი, – უთხრა გამყიდველმა.
- კი მაგრამ, ქილაზე რომ „წიწაკა“ აწერია?
- მერე რა, – უპასუხა გამყიდველმა, – მე ეს ჭიანჭველების მოსატყუებლად დავაწერე.

* * *

ერთხელ ორ ვირს ბაზარში ტვირთი მიჰქონდა. ერთს – მარილი, მეორეს კი – ბამბა. პირველი ვირი ძალიან მალე დაიღალა. მეორე კი მხიარულად და თავისუფლად მიდიოდა.

ცოტა ხნის შემდეგ ორივე ვირი მდინარესთან მივიდა და დაიწყეს ბანაობა. ამის შემდეგ მათ გააგრძელეს გზა. ვირი, რომელსაც მარილი მიჰქონდა, ახლა მხიარულად და თავისუფლად მიდიოდა, მეორე კი ძლივს მიათრევდა ფეხებს.

როგორ გგონიათ, რატომ?

* * *

პატარა გოგონა იჯდა და რაღაცას წერდა.

- რას აკეთებ, შვილო? – ჰკითხა დედამ.
- მე ხათუნას წერილს ვწერ.
- კი მაგრამ შენ ხომ ჯერ წერა არ იცი.
- მერე რა! ხათუნაც ხომ ჯერ ვერ კითხულობს.

* * *

ბავშვმა ზოოპარკში სპილო ნახა. ის დიდხანს ათვალიერებდა უზარმაზარ ცხოველს და ბოლოს დედას ჰკითხა.

- ეს ვისი სპილოა?
- სახელმწიფოსი.
- მაშ, ჩემიც ყოფილა, – დიდი სიამოვნებით თქვა მან.

* * *

დედამ დაინახა თავისი პატარა გოგონა სარკის წინ იდგა თვალდახუჭული.

- რას აკეთებ, შვილო? - ჰკითხა დედამ.
- ვუყურებ - როგორ მძინავს, - უპასუხა გოგონამ.

* * *

- მამა; მე რომ გავიზრდები, სამხრეთში უნდა ვიმუშაო.
- კარგი.
- მაგრამ მე ხომ უნდა მოვემზადო ამისათვის არა?
- სწორია, მაგრამ როგორ?
- ყოველდღე უნდა მიყიდო ერთი ცალი ნაყინი.

* * *

მასწავლებელმა ბავშვებს დაავალა დაეწერათ „რა არის სიზარმაცე?“. მომდევნო გაკვეთილზე მან შეამოწმა დავალება. ერთი მოსწავლის რვეულის შემოწმებისას აღმოჩნდა, რომ მას პირველ გვერდზე არაფერი უწერია, მეორეც სუფთაა, მესამე გვერდზე კი ეწერა: „აი ეს არის სიზარმაცე“.

* * *

- დედიკო, ერთი ნახე, რა დიდი ორიანი უწერია ალის რვეულში!
- კი მაგრამ შენ არასდროს არ მიგიღია ორიანი?
- ეგრე დიდი? არა!

* * *

პატარა მუსას სკოლაში წასვლა არ უნდოდა. მან ტელეფონით დაურეკა თავის მასწავლებელს და მამის ხმის მიბაძვით უთხრა:

- დილა მშვიდობისა. მე თქვენ უნდა გაგაფრთხილოთ. რომ ჩემი შვილი ავადაა და ორი ან სამი დღის განმავლობაში სკოლაში ვერ ივლის.

- დიახ! - უპასუხა მასწავლებელმა, - არასასიამოვნო ამბავია. კი მაგრამ ვინ მელაპარაკება?

- მამაჩემი! - უპასუხა ბიჭუნამ.

Qısa əhvalatlar

Bir kişi mağazaya gedib satıcıdan şəkər istədi. Satıcı üstünə „Bibər,, yazılmış kisənin ağzını açdı.

- Mən, axı, sizdən şəkər istədim, – deyə alıcı e'tiraz etdi.
- Bu, elə şəkərdir, – deyə satıcı cavab verdi.
- Bəs, axı, kisənin üstünə „Bibər,, yazılıb?
- Sonra nə olsun ki, – deyə satıcı cavab verdi. Mən bunu qarışqaları aldatmaq üçün yazmışam.

* * *

Bir dəfə iki eşşək bazara yük aparırdı: birinə – duz, o birinə isə pambıq yüklənmişdi. Birinci eşşək tezliklə yoruldu. O biri isə şad və sərbəst gedirdi.

Bir azdan hər iki eşşək çaya çatıb çimməyə başladı. Bundan sonra onlar öz yollarına davam etdilər. Duz aparan eşşək bu dəfə şad və sərbəst addımlayır, o biri isə ayaqlarını zorla sürüyürdü.

Necə düşünürsünüz, nəyə görə?

* * *

Bala qız oturub nə isə yazırdı.

- Nə edirsən, bala? – deyə anası ondan soruşdu.
- Mən Xatunaya məktub yazıram.
- Çox yaxşı, ancaq sən, axı, hələ yaza bilmirsən.
- Nə olsun ki! Xatuna da hələ oxuya bilmir.

* * *

Uşaq heyvanat parkında fil gördü. O, uzun müddət nəhəng heyvana tamaşa etdi və axırda anasından soruşdu:

- Bu kimin filidir?
- Dövlətin.
- Deməli, həm də mənimki imiş, – deyə o, böyük razılıqla dilləndi.

* * *

Ana balaca qızını güzgünün qabağında gördü. Qızcıqaz gözlərini yumub dayanmışdı.

– Nə edirsən, bala? – deyə ana ondan soruşdu.

– Baxıram, görüm necə yatıram, – deyə qızcıqaz cavab verdi.

* * *

– Ana, mən böyüyəndə Şimalda işləyəcəyəm.

– Yaxşı.

– Axı, gərək bunun üçün mən özümü indidən hazırlayam, elə deyilmi?

– Elədir, bəs necə?

– Gərək mənə gündə bir dənə dondurma alasan.

* * *

Müəllim uşaqlara „Tənbəllik nədir?“, mövzusunda inşa yazmağı tapşırırdı. İkinci dərsdə o, dəftərləri yoxladı. Bir şagirdin dəftərini götürdü, – birinci səhifədə heç nə yazılmamışdı, o biri səhifə də tərtemiz idi. Üçüncü səhifədə isə o yazmışdı: „Tənbəllik bax budur!“,

* * *

– Anacan, bir bax, Əlinin dəftərinə nə boyda iki yazılmışdır!

– Yaxşı, bəs sən heç iki almamısan?

– Belə yekəsini? Yox!

* * *

Balaca Musa məktəbə getmək istəmirdi. O, telefonla öz müəlliminə zəng edib, səsini atasının səsinə oxşadıb dedi:

– Sabahınız xeyir. Mən sizə xəbərdarlıq etməliyəm ki, mənim uşağım xəstədir və iki yaxud üç gün məktəbə gələ bilməyəcək.

– Bəli! – deyə müəllim cavab verdi, – bu xoş xəbər deyil. Yaxşı, bəs onda mənimlə danışan kimdir?

– Mənim atam! – deyə oğlan ona cavab verdi.

შემდგენლისაგან	3
ალი და ლეილა	12
ჩენი კლასი	12
გაკეთილები	13
სასწავლო ნივთები	13
სასკოლო ნივთები	14
ჩენი სკოლა	14
ლილა	15
სოფლის ეზო	15
ელშადა	16
ექსკურსიაზე	16
სარეცხი	17
იაკობ გოგებაშვილი	17
გალაკტიონ ტაბიძე წიგნი	18
ვანო და ჩიტი	18
ტყე და მისი მშენიერება	19
ირეში	19
შემოდგომა	20
ვალექ ჰაჯიევი კითხვა — პასუხი	21
შრომა-საქმიანობა	22
პატარა ემილა	23
აკაკი წერეთელი სურვილი	24
ზილის ბალი	26
ბოსტანი	26
სასკოლო ნაკვეთი	27
ბაღში	28
პაწაწინა წიწილები	28
ზამთარი	29
იშირ მამედოვი ღობილები	30
შრომა ზამთარში	31
ცხვარი	32
მგელი და სოფელი	33
ძაღლი	34
გაზაფხული	35
მუხრან მაჭავარიანი გაზაფხული	36
მერცხალი	37
ჩაის ბუჩქი	37
მწყერი	38
მეგობრების ღვენა	39
ზაფხული	40
ჩენი ოჯახი	41

სოფელი	41
სოფლის საღამო	42
ქართული ენა	43
ქართული ენის გაკვეთილი	44
ხატვის გაკვეთილი	45
მხატვარი	46
საჩუქარი	47
მეგობრები	47
ლაპარაკი ტელეფონით	48
წერილი მეგობარს	49
კატო და კატა	50
კაკო და კოკა	50
შოთა რუსთაველი	51
მზიური საქართველო	52
გივი ჭიჭინაძე სიმღერა საქართველოზე	52
საქართველოს ისტორია	53
თბილისი	54
რუსთავი	55
მთაწმინდა	55
მცხეთა	56
მცხეთის ჯვარი	58
ბეთანიის ტაძარი	58
შენაბადა - კრწანისი	59
კუს ტბა	60
კოჯორი	60
მარტყოფი და ნორიო	61
ლისის ტბა	61
„სიკეთე“	62
ტვირთი	62
მეტროში	63
სულხან-საბა ორბელიანი მუფე და მხატვარი	63
უსარგებლო ოქრო	64
აეღმყოფი ექიმი და მნახველი	65
გლეხი და მუფე	65
ერთგულება	66
მოკლე ამბები	67

MÜNDƏRİCAT

Müəllifdən	4
Əli və Leyla.....	12
Bizim sinif	13
Dərslər	13
Dərs əşyaları	13
Məktəb əşyaları	14
Bizim məktəb	14
Səhər	15
Kənd həyəti	15
Elşad	16
Ekskursiya	16
Paltar yumaq	17
Yakob Qoqebaşvili	17
Qalaktion Tabidze	
Vano və quş	19
Meşə və onun gözəlliyi	19
Maral	20
Payız	20
Payız ayları.....	20
Sual-cavab	22
Əmək-işgüzarlıq	23
Balaca Emil	24
Akaki Sereteli	
Arzu (Gürcüstana)	25
Bostan	27
Məktəbin həyətyanı sahəsi	27
Bapbalaca cücələr	29
Qış	29
Rəliqələr	31
Qışda iş	32
Qoyun	32
Qurd və kənd	33.
İt	34
Yaz	35
M. Macavariani	
Bahar	36
Qaranquş	37
Çay kolu	38
Bildirçin	39
Dostların tə'qibi	39
Yay	40
Bizim ailə	41

Kənd	42
Kənd axşamı	43
Gürcü dili	44
Gürcü dili dərsi	45
Rəsm dərsi	45
Rəssam	46
Hədiyyə	47
Dostlar	48
Telefon söhbəti	48
Dosta məktub.....	49
Kato və pişik	50
Kako və kuzə	51
Sota Rustaveli	51
Günəşli Gürcüstan	52
Q. Çiçinadze	53
Gürcüstan nəğməsi	53
Gürcüstan tarixi	53
Tbilisi	54
Rustavi	55
Mtasmında	56
Msxeta	57
Msxeta xaç kilsəsi	58
Betania mə'bədi	59
Savnabad-Krtsanisi	59
Qu (tısağa) gölü	60
Qocori	60
Martkopi-Norio	61
Lisi gölü	61
„Xeyirxahlıq,,	62
Yük	62
Metroda	63
Çar və rəssam	64
Faydasız qızıl	64
Xəstə həkim və ona başçəkən	65
Çar və kəndli	65
Sədaqət	66
(Y. Auerbax üzrə)	66
Ölisa əhvalatlar	67

შენიშვნები

შენიშვნებისათვის